

GOD ZOEKT HET VERLORENE
DOOR
P. Brouwer.

NIJKERK, G. F. CALLENBACH.

GOD ZOEKT HET VERLORENE.

DOOR

P. BROUWER.

Schrijver van „De kinderen van den predikant”,
„Dagen van Duisternis”, enz.

NIJKERK,
G. F. CALLENBACH.

I.

EEN GELDERSCH DAGLOONER.

Waar de Achterhoek van Gelderland op de kaart te vinden is, weet een kind, dat een jaar of vier de school bezocht, zeker te zeggen. Welnu, in dien Achterhoek ligt een dorp — de naam doet er niet toe — waar we u in dit eerste hoofdstuk heen voeren.

't Dorp bestaat uit een kom, waar men een heel oude kerk, een school, het raadhuis en de woningen van eenige voorname dorpelingen vindt, terwijl het verder bestaat uit verscheiden buurten, langs landwegen gebouwd.

In een van die buurten stond een nederig daggeldershuisje. Of het er nòg staat valt te betwijfelen, want we moeten met onze gedachten 25 jaren terug en het huisje was *toen* al tamelijk wrak. 't Moet dus sinds dien tijd een geheele vernieuwing hebben ondergaan, anders vreezen we, dat er geen spoor meer van te vinden zal zijn.

't Was wel oud, maar 't zag er toch op een afstand niet onaardig uit. Een paar oude, zware boomen spreidden hun takken tot over het lage, rieten dak en 't huisje stond daar net, of het onder en achter die reuzen schuilevinkje speelde. Rondom de hut rekten zich lange rogge- en boekweitakkers, welke laatste juist in vollen bloei stond.

Muziek had men voor niets; hoe vroeg het dagloonersgezin 's morgens ook uit de veeren moest, de vogels waren hun altijd te vlug af. En als de zon het zand van den landweg deed gloeien, dat het pijn deed aan de oogen, dan stierf wel het kweelen der vogels langzaam weg, maar dan zorgden

de gonzende bijen en duizenden andere insecten, dat de muziek toch doorging. O, ze is zoo schoon, de muziek van Gods heerlijke schepping!

In dat huisje woont . . . we zijn een kwarteeuw vroeger dan thans . . . een zekere Van Haalberg. Maar den man zelf krijgt ge nog niet te zien. Eerst moet de zon onder zijn, dan zult ge hem met zijn gereedschap op den weg wel zien aankomen.

Zijn vrouw echter is thuis. Trouwens als *die* er eens uitgaat, dan heeft heel de buurt er den mond van vol. Dat gebeurt zoo goed als nooit.

We merken echter al gauw, dat ze er ook bijna niet uit *kan*. Drie kinderen heeft ze te verzorgen, waarvan de jongste nog maar pas op zijn waggelende beentjes langs het huisje kan strompelen, terwijl de oudste met Mei aanstaande voor 't eerst naar school zal gaan. Wil de vrouw er dus uit, dan moet ze een vreemde bij de kinderen nemen — en dat kost ook altijd wat.

Ze zit er echter niet over te treuren, vrouw Van Haalberg, want ze *is* niet liever dan thuis.

Zie, ze is thans klaar met haar werk binnen en nu gaat ze met wat naaiwerk op haar schoot vóór 't huisje op de bank zitten. Ze kan dan meteen een oogje op de kleine woelwaters houden, terwijl ze ijverig de naald door 't goed jaagt, want Klaas, haar man, heeft er »verlet« om.

Haar jak en rok zien er wel schameltjes uit, maar merkt ge niet, dat ze zindelijk en héél zijn? En haar muts — nu ja, die is van een grove stof, maar hagelwit en keurig naar den eisch geplooid.

't Is dan ook een vrouw, die op haar zaakjes past. Een echte hollandsche huisvrouw. Er zijn heel wat vrouwen, die driemaal zoo veel inkomen hebben en wier kleeren toch bijna altijd slordig langs het lijf fladderen.

Men meent weleens, dat »buitenmensen« er altijd gezond, blozend en welvarend uitzien in tegenstelling met de »steelui«, die doorgaans een schraal bleek voorkomen hebben.

Nu, 't is waar, de buitenlucht is gezond. Maar als 't gestel niet deugt, dan helpt daar de frissche lucht der velden ook al niet voor.

Onwillekeurig maken we deze opmerking, als we de dagloonersvrouw daar zoo bezig zien. Ze is tenger, niet gespierd; de huid is zoo *erg* blank, doorschijnend haast; op haar wangen bloeit zulk een verraderlijk roosje en wie haar af en toe zoo droog hoort kuchen, schudt achter haar rug het hoofd en mompelt: »Ze steekt in geen goed vel, die vrouw Van Haalberg!« En in die uitdrukking lag waarheid.

Meer dan een uit haar familie was aan de tering gestorven.

En, ze heeft het wel aan niemand verteld, zelfs aan haar man niet, ze heeft óók al eens wat bloed opgegeven. Een rustig leven en voedzaam eten, dat zou haar goed doen, maar aan die twee zaken ontbrak nogal wat.

Een paar uur achtereen krom zitten, met het naaigoed op den schoot — daar mag wel een oogenblikje rust op volgen! Bovendien, 't begint al donkerder te worden onder het dicht gebladerte.

Moeder vouwt dan ook het goed op, legt het door het openstaand raam binnen op een stoel, haalt een boomstronk, die ze voor stoof gebruikt, wat naar zich toe en kruist de armen, om even van den schoonen avond te genieten.

»Rustig« zitten zal ze echter niet; dat kan een vrouw met drie kleuters niet!

Pas ziet het drietal, dat moeder leeg zit, of ze vliegen naar haar schoot; de oudste twee tenminste, terwijl nummer drie achteraan komt sloffen, al maar »Moe, moe!« kraaiend.

Nu, de kleine broekman mag waarlijk nog weleens op moeders schoot zitten: er zijn wel oudere kinders, die daar in 't schemeruurtje hun geliefkoosd plekje hebben! En als 't kleintje moegedarteld tegen moeders borst leunt, hebben Kornelis en Marieke dra een plekje naast moeder op de bank veroverd.

»Moe, vertellen?« dringt het meisje en wie zou haar lief stemmetje en snoezig gezichtje weerstand kunnen bieden.

Vrouw Van Haalberg is van eenvoudige, maar vrome familie. Haar ouders beide vreesden den Heere. Dit is een heerlijk voorrecht voor een kind, maar 't is niet genoeg. Ge weet ook wel, dat a hebben de *ouders* den Heere Jezus lief, de *kinderen* dáárom nog niet in den hemel komen.

Maar gelukkig, de vrouw van onzen daggelder behoorde

tot die kinderen, waarvan in den tweeden brief van Johannes het 4e vers sprake is. Ge moet zelf maar eens nalezen wat daar staat.

Nu zult ge ook wel begrijpen, dat moeder tegen haar kinderen niet van Jezus zwijgen kon. Of ze wel »mooi« kon vertellen, dat weet ik niet. Maar Kornelis en Marieke begrepen het en dat was 't voornaamste! Ze konden al zoo aardig meepraten van dat kind in de kribbe, van den storm op zee en van zooveel andere gebeurtenissen meer.

Marieke kon soms zoo ineens gaan schreien, als ze dacht aan Jozef, die in den kuil zat of aan Maria Magdalena, die zoo bedroefd bij 't kruis stond.

Moe, vertellen?« vragen de twee kinderkopjes, dringender dan zoo even.

En moeder begint te vertellen. Ze verhaalt van een man, die een maaltijd aanrichtte en Jezus ook noodigde.

»Dat was mooi,« meent Kornelis, »dat hij er Jezus bij wou hebben.«

»Luister maar verder,« zei moe. En ze vertelde, hoe daar een vrouw kwam, een slechte vrouw, die haar gansche leven lang had gedaan wat kwaad was en hoe die vrouw bij Jezus' voeten neerzank.

»Slechte menschen houden niet van den Heere Jezus,« meent Marieke.

»Ja maar, je moet goed luisteren, die vrouw was slecht geweest. Maar ze had Jezus gehoord en toen was ze ongerust en bang geworden over haar zonden en ze had geen raad geweten, totdat Jezus haar had verlost van den duivel. Weet je wel, wat de duivel altijd graag doet, Kornelis?«

»Ja, moe . . . de duivel wil de menschen hoe langer hoe ondeugender maken.«

»Juist zoo. Nu, Jezus had die vrouw van den duivel verlost. Wat was ze blij! En nu ze hoorde, dat Jezus hier in huis was, kwam ze binnen en zat te schreien aan Zijn voeten en zalfde ze met heerlijke olie.«

En moeder ging voort, te vertellen, hoe boos die gastheer was, hoe hij de vrouw wel had willen wegjagen en hoe hij ten slotte boos werd op Jezus, omdat Hij het zoomaar toeliet, dat die vrouw hem aanraakte.

Kornelis en Marieke luisterden als een vink. Ze dachten al lang zoo goed niet meer over den man, die Jezus genoodigd had, als in 't eerst.

Maar, o, wat waren ze blij, toen ze ten slotte hoorden, hoe Jezus de vrouw heenzond: »Ga heen in vrede; uw zonden zijn u vergeven.«

't Was intusschen al een heel eind over achtig geworden. Klein broertje lag al lekker te sluimeren. Weldra waren de kleertjes uit en toen vader een kwartier later thuis kwam, was er geen een meer wakker.

»Goeden avond, vrouw!« zei Van Haalberg.

De vrouw groette vriendelijk terug, maar als hij zich omkeert, om zijn gereedschap te bergen, dan zucht ze in stilte. 't Gelaat van haar man stond zoo bedrukt; hij had weer een verkeerde bui en dat gebeurde nogaleens! En de bui dreef niet over, al deed zijn vrouw er haar best voor, door hem een lekkere kom koffie te geven en wat aardappeltjes op te bakken.

»Ziezoo — daar heb ik me weer krom staan werken, den heelen dag, voor wat of niemendal! Bah, wat een leven!«

»Toe, Klaas, nu moet je zoo niet beginnen. We hebben immers al wat we noodig hebben. We komen niets te kort en je bent gezond, mor zoo niet.«

»Jij, jij kunt goed praten, maar je moest eerst maar een heelen dag zweeten en dan niet meer dan een gulden verdienen. Noodig — als je een lap om je lijf en een korst brood in je mond hebt, dan heb je wat je noodig hebt. Maar een mensch wil toch wel wat meer!«

Helaas! dat was maar al te waar! Want onder dat »meerdere« verstond onze arbeider een borrel, en ndg een borrel en zoo voort.

De gelukkigste man was, naar zijn meening, hij die elken dag zooveel borrels kon drinken, als hij lustte. Arme Klaas!

Zijn vrouw probeert nog, om hem met een zoet lijntje neer te zetten.

»Kom, kom, weg met die nesten. Jou zondagsch pak is wat meer dan een lap en de jongens mogen, als ze opgeknaapt zijn, óók gezien worden. En zie nu maar eens, of deze aardappels niet beter smaken dan een korst brood.«

»Wat zou 't, gromt Klaas, »dan moet je de kinders van Bram en van Piet zien en dan moet je hooren hoe of *die* het hebben!«

Maar hij begon dan toch aan zijn lievelingskostje, nadat hij even de pet voor de oogen geschoven had — *gebeden* was er echter niet.

Bram en Piet waren neefs van hem uit Amsterdam, die daar werkten op een fabriek. Omdat ze knappe werklui waren en goed oppasten, hadden ze 't werkelijk wat breeder dan Klaas en kwamen ook netter voor den dag, terwijl hun gezin ook wat meer naar de mode was gekleed.

De aardappels verdwijnen maar de wrevel van den man blijft. Als hij het laatste korstje heeft weggepikt, werpt hij zijn vork met kracht op de tafel, schuift met een ruk zijn stoel om, kijkt zijn vrouw aan en zegt: »Ik bedank er voor, om hier m'n eigen af te beulen voor een schijntje geld. We zullen naar Amsterdam gaan; ik wou weleens weten, of ik er niet net zoo goed werk kon vinden als Bram en Piet.«

Zijn vrouw kijkt angstig op. Ze is wel gewoon dat hij gromt en mort, maar gewoonlijk draait al dat gegrom op niets uit. Nu echter schrikt ze. Klaas is al een dag of wat zoo stil geweest; een duidelijk teeken, dat hij wat in 't hoofd had. En heeft hij zich eenmaal wat in 't hoofd gezet, dan *is* de man er niet af te brengen. Dan is 't een echte door-drijver. Dan tracht hij met het hoofd door den muur te loopen.

Zijn vrouw weet dat en daarom tracht ze hem dat denk-beeld »van naar Amsterdam gaan« uit 't hoofd te praten, eer het al te stevige wortelen bij hem schoot.

»En waar wou je in Amsterdam den kost mee verdienen? Daar is geen akker te spitten, geen koren te maaien en te dorschen en wat kun je anders?«

»Hoor eens, vrouw, ik heb een paar stevige handen en een sterk lichaam. Piet zei onlangs nog, dat ik staal in 't lijf heb en dat ik flink voor bootwerker of sjouwerman op een fabriek zou kunnen dienen.«

»Je zult dan zeker ook wel gevraagd hebben, wat zoo'n man verdient?«

»Zoo'n vaste sjouwer allicht 9 of 10 gulden. En een boot-

werker, die kan nog een heel eind hooger komen! Veertien, vijftien gulden!»

En Klaas wrijft met zijn duim langs zijn wijsvinger, alsof hij die guldens reeds aftelde. Hij was eens één keer van Zaterdag tot Maandag in Amsterdam geweest en toen had hij gezien, hoe de bootwerkers hun weekgeld kregen en had hij óók gezien, hoe velen hunner er dadelijk een flink deel van bij den kastelein gingen verteren. 't Was hem nooit uit het hoofd gegaan!

»En heb je óók onderzocht, hoeveel het leven dáár in Amsterdam kost?»

Dát kan men begrijpen! Dát zijn vrouwenzaken, die moeten voor den pot en de kleeren zorgen! Klaas grommelt dan ook zoo iets, maar een antwoord is 't niet, wat er over zijn lippen komt.

»Daar mag je dan óók weleens over denken, man! Hier in dit huisje wonen we voor twaalf stuivers in de week en ik weet zeker, dat je voor een daalder in Amsterdam nog maar een hokje huurt.»

»Nou, laat dat dan eens wat duurder zijn, wat zou dat nog? Ik kan er immers ook zooveel meer verdienen!»

»En heb je al eens uitgerekend, hoeveel of het eten daar duurder is? Hier hebben we elken winter nog een half varken in de kuip, maar daar moet je elk stukje spek flink betalen. Hier huur je voor een kleinigheid een aardappelakker, dien je in vrije oogenblikken bewerkt, maar in Amsterdam kost elke vijfkop geld. Melk hebben we hier voor niets van onze eigen geit; dáár kost ze vier centen de pint. Wat erwten en boonen telen we hier voor niets; ginds op de straatkelen groeien ze niet. Dat moet je allemaal óók eens rekenen.»

Klaas mocht flink zijn, om te *werken* — als 't op *praten* aankwam, was zijn vrouw hem altijd de baas. Vooral zooals nu, waar zijn vrouw waarheden zei »als koesien,« zat hij met den mond vol tanden. Hij gaf het echter niet over, maar maakte zich inwendig al boozet.

Zijn vrouw laat het er echter niet bij zitten maar gaat door.

»Dan moet je eens rekenen, wat het verhuizen kost. Geld hebben we niet en verhuizen kost meer, dan je denkt.»

»O, maar ik kan best een vijftentwintig gulden te leen krijgen.

»Net zoo; dan beginnen we met schuld te maken. En dan moet er geld zijn, om een paar meubeltjes te koopen en jij moet andere zondagsche kleeren hebben, die minder boersch zijn en de kinderen ook al. Hier krijg ik nog weleens een jurkje of een kiel, die halvesleet zijn en waar de jongens nog mee pronken. Zoo zie je, dat ginds alles duurder is en dan komt daar bij.....«

»Nu, wat komt er nog meer bij; wat bedoel je,« zegt de man norsch.

Zijn vrouw dacht aan al de verleidingen, waaraan Van Haalberg in Amsterdam zou blootstaan: hoe hij denkeliijk 't eene slokje over 't andere zou gieten, waardoor het weeggeld zou wegsmelten als sneeuw. Maar toch vindt ze 't beter daar nu maar niet over te praten.

»Och,« zegt ze en ook dat was waar — »Ik dacht zoo, hier zijn we geboren en groot geworden; ik kan niet aan een stad wennen — och, laten we maar hier blijven!«

»Ja, jij bent er tegen, dat wist ik wel vooruit. Maar ik zal dan eens wijzer zijn, al praatte je nog driemaal zoo goed. Wie vooruit wil komen, moet naar de stad, dat is zeker! En dat wennen, dat is maar een praatje! In 't eerst is 't een beetje vreemd. maar als je er een maand bent, weet je al niet beter, of je hoort er.«

»Neen, Klaas, *wennen* zal ik er nooit. Verbeeld je eens, dat we daar zitten in een bekrompen huisje, zonder licht of lucht, in een donkere, sombere steeg. Willen de kinderen spelen, dan moeten ze de straat op. Hier hebben we frissche lucht en zonneschijn; ruimte en.....«

»En een schraal weeggeldje, vrouw, dat is 't voornaamste!«

»Maar we hebben toch nog nooit gebrek gehad. Och, Klaas, loop toch niet uit Gods weg. Dat meerdere geld zal je niet gelukkig maken!«

»Niet ongelukkig ook, zou 'k denken, En Gods weg is, waar je 't meeste verdienen kunt, dat geloof ik. Hoor eens vrouw, praat er niet langer meer van; als ik weet, dat ik in Amsterdam werk krijg, dan gaan we en verder *uit*.«

Enkele minuten heerscht er een dof stilzwijgen.

»Kom,« zegt Klaas, »ik ga naar bed, 't is morgen weer vroeg dag.«

»Ik kan nog niet; ik moet dat boezeroen van je nog afmaken en Kornelis heeft weer een gat in zijn kous, heb ik daar straks gezien.«

Van Haalberg kleedt zich uit en na tien minuten is 't al duidelijk hoorbaar, dat hij een gezonden slaap sluimert.

't Was wel anderhalf uur later, voor zijn vrouw naar bed ging.

't Werk had niet willen vloten en dat was waarlijk geen wonder! Telkens was 't geweest of er een floers voor haar oogen kwam. Ze had de lamp al eens opgedraaid, maar 't zat hem niet in de lamp, want even later drupten een paar dikke tranen op de kous van haar jongen, die nog door vele andere werden gevolgd.

En ten leste had ze 't werk neergelegd en met het schort voor 't hoofd gaf ze zich over aan haar smart.

Gelukkig, dat ze iemand kende, voor wien ze eens uit kon schreien! Aan Hem, die gezegd heeft »Ik zal u niet begeven; Ik zal u niet verlaten,« klaagde zij haar nood. En van dien Helper, den Heere God, staat geschreven, dat Hij troost, gelijk een moeder troost.

Ze legde dan ook gerust haar hoofd neer: Hij zou 't wèl met haar maken.

Ja, dat zou Hij! Maar op andere wijze, dan *zij* vermoedde. Eer 't winter werd, verhuisde het gezin van onzen arbeider naar Amsterdam.

Werkelijk vond hij daar aan de havens werk. Hij was sterk, niet lui, zoodat hij geregeld bezig was en in één week wel zooveel verdiende als vroeger in twee. Ze hadden een aardig huisje, in een nieuwe buurt, waar 't niet zoo onfrisch was als in 't hartje van de stad.

Toch hadden moeder en kinderen net een gevoel, als een vogel, die uit de vrije lucht in een kooi wordt gezet. 't Buitenleven misten ze.

Van Haalberg gedroeg zich in den eersten tijd vrij goed.

Maar al spoedig veranderde het. De vrouw kreeg elke week al minder geld in handen. Waar de rest bleef, hoefde ze niet te raden. Dat was in de lade van den tapper te vinden.

Klaas vond slechte kameraads en al spoedig werd het regel, dat hij elken Zaterdagavond, dra ook Zondagavond zwaaiend en stommelend thuis kwam, waar hij dan uitsliep, zoodat het dan gewoonlijk Maandagmiddag was, eer hij behoorlijk kon gaan werken. En ook in de week werd er telkens eentje „gepakt“. Wat zijn vrouw daaronder leed is te begrijpen.

Lang echter zou ze er niet onder gebukt gaan.

Haar kuch werd een leelijke hoest; telkens herhaalde zich het opgeven van bloed; ze werd dagelijks zwakker en lag ten slotte doodziek neer.

Bang om te sterven, was ze niet, Jezus was haar Zalig-maker.

Maar een zwaren, bitteren strijd had ze te voeren, als ze op haar arme schapen van kinderen zag. Die zouden straks met hun vader achterblijven. En met welk een vader!

Maar ook toen werd ze door God getroost. »Ik ben uw God en de God van uw zaad,« dat Schriftwoord kon ze niet kwijt worden. *Zij* zou sterven, maar de Heere God leefde en *die* zou voor haar kinderen zorgen!

En in dat geloof legde ze ten slotte het moede hoofd voor altoos neer en ging in, in de vreugde haars Heeren.

II.

EEN AMSTERDAMSCH E STRAATJONGEN.

Hebt ge weleens een echten Amsterdamschen straatjongen gezien?

Niet? 't Is anders een welbekend slag, het Amsterdamsche! Bij alle belangrijke gebeurtenissen uit de laatste jaren hebben ze hun rol gespeeld. Den Shah of opperheer aller Perzen, voor wien millioenen zich in 't stof buigen hebben ze bij zijn bezoek aan ons land op de meest onbeschaamde wijze aangegaapt, nagekeken en vergezeld. De Chineezzen hebben ze aan hun staarten getrokken, de Duitschers zingend en schreeuwend en fluitend aan 't verstand gebracht, dat ze maar »Moffen« zijn. Wee den vreemdeling, tot wien de Amsterdamsche straatjongen zich voelt aangetrokken!

Zoo'n straatjongen is een eigenaardig wezen. Hij draagt zijn naam met eere. Wat het schip voor den matroos, wat het paard voor den Kozak is, dat is de straat voor den jongen. Hij slentert er bij dag en avond, bij nacht, als er wat bijzonders te doen is; hij eet en drinkt er; hij drijft er handel; hij speelt er om centen, als hij ze heeft; hij slaapt er soms.

De bezigheden van den straatjongen zijn vele en velerlei, als daar zijn: langs straten, grachten en kaden slenteren; eindjes sigaar oprapen; een pakje dragen en dan voor 't ontvangen dubbeltje koek, sinaasappelen en een heusche sigaar koopen, liedjes zingen; »pulstjes« vangen, liefst bij

avond; met steentjes, kersenpitten of wat de tijd meebrengt mikken op de hoeden, neuzen en ooren der voorbijgangers; honden aan den staart trekken; dienders voor den gek houden; emmers water omgooien enz. enz. — de lijst is haast tot in 't oneindige uit te breiden.

Dat hij in 't vloeken en het spreken van smerige en gemeene woorden bij een ervaren zondaar niet achter staat, zult ge wel willen gelooven.

En zoo leeft hij voort, winter en zomer, Zondag en door de week, opgroeiende, als een oude, platte uitdrukking zegt »voor galg en rad.«

Zulk een straatjongen nu was Kornelis van Haalberg op twaalfjarigen leeftijd. Ja, hij was een »baas«, een »kraan« onder zijn lotgenooten.

't Was maar gelukkig, dat zijn moeder niet meer leefde. Voor *haar* ten minste. Voor *hem* was het verlies van zijn moeder het grootste ongeluk van zijn leven geweest. Sinds dien tijd was hij aan zijn lot overgelaten geweest, gelijk een schip zonder roer. Geen wonder, dat er niets van hem terecht kwam.

Kinderen zijn soms wel eens korzelig, als hun ouders hun iets verbieden of voor eenig kwaad straffen. Ze moesten daar juist dankbaar voor zijn. Wat zou er van het vruchtboompje terecht komen, denkt ge, als de tuinman er af en toe niet eens flink het mes in zette? Weinig bizonders! Aan Kornelis kunt ge eens zien, wat er vaak van een kind wordt, waaraan geen mensch de hand houdt.

Want hij had een vrij leventje! Hij kon zoo ongeveer doen, wat hij wou; hij kon loopen, waar hij verkoos; niemand bekommerde zich om hem.

Zijn vader woonde al lang niet meer in het nette huisje, waar moeder stierf. Hij is sinds dien tijd al driemaal verhuisd. Niet uit weelde, maar uit armoede. Telkens naar een huisje, dat minder kostte.

De achteruitgang was waarlijk geen wonder. Na den dood zijner vrouw, had Van Haalberg, zoogenaamd om zijn leed te verzetten, al meer zijn toevlucht gezocht bij de drankflesch. Hoe meer er voor drank uitgegeven werd, hoe min-

der er overschoot voor 't huishouden, dat was duidelijk!

Ten slotte was Van Haalberg zelfs zijn betrekking als bootwerker kwijtgeraakt. Dat was zóó in zijn werk gegaan.

Hij bleef in Amsterdam, wat hij in den Achterhoek al was: een ontevreden mensch. En zoo'n mensch is het nooit naar den zin te maken.

Ook in Amsterdam verdiende hij al gauw niet genoeg naar zijn zin. 't Was dan ook bij hem als in een bodemloozen put gegooid. Hij begon te morren en te klagen en kon onder zijn makkers soms geducht opspelen. De heeren, voor wie hij werkte, konden best *meer* betalen, meende hij. Die heeren verdraaiden zelf geen hand, lieten den arbeider hard sjouwen en staken toch 't meeste geld in hun eigen zak. Dat zou en moest veranderen, meende Klaas. Er waren er meer, die zoo dachten. Hun woorden werkten aanstekelijk en zoo brak op een zekeren dag onder de bootwerkers een groote werkstaking uit. De meesten legden het werk neer; de weinigen, die bleven doorgaan, moesten door de politie met de grootste moeite beschermd worden.

Klaas was onder hen, die het hoogste woord voerden en hij was er niet weinig trotsch op. Met een paar anderen was hij bij de »heeren« geweest, om hun de eischen van het werkvolk mee te deelen en hij was daar zoo ruw en onbeschoft uitgevaren, dat de heeren hem eenvoudig den rug hadden toegekeerd.

In de kroegen was Klaas natuurlijk een der helden. Hij zat te zwetsen en te pochen en voorspelde, dat de heeren binnen acht dagen wel zouden toegeven. Maar de dagen groeiden aan tot weken en er kwam geen verandering. De heeren konden eenvoudig niet meer aan hun arbeiders betalen. En de honger begon rond te spoken in de woningen van het werkvolk, tot ze ten slotte genoodzaakt waren, zich bij de heeren aan te melden met het ootmoedig verzoek, tegen het oude loon weer aan 't werk te mogen gaan. Dit werd toegestaan, maar Klaas van Haalberg en een paar andere raddraaiers werden onherroepelijk afgewezen.

Daar stond hij nu, zonder werk en dat door zijn eigen schuld.

Een week of drie liep hij heel Amsterdam rond, maar als

bootwerker kon hij nergens terecht. Eindelijk, na veel tobbens, kwam hij op een groote metaalfabriek. Daar kreeg hij een plaats als sjouwer en moest nu de gansche week den zwaarsten arbeid verrichten.

Kolen dragen, water halen, zware stukken ijzer sleepen en dat onder een nimmer ophoudend donderend geraas, dat soms het spreken belette — 't was een heel wat moeilijker werk, dan het laden en lossen van booten en schepen. En de verdiensten waren ook zooveel geringer: tien gulden was het hoogste, wat hij in een week maakte. En als ik u daarbij zeg, dat het scheen, of het kolen- en ijzerstof den man nóg dorstiger maakte, dan kunt ge wel nagaan, hoe schraal thuis de middagpot werd en hoe weinig er voor kleeren enz. overschoot.

Van Haalberg had toen beproefd, zijn inkomen te vermeerderen, door het houden van kostgangers. Hij had een soort van huishoudster weten op te scharrelen en trachtte nu jonge, ongehuwde werklieden in de kost te krijgen.

Eerst scheen dit te lukken. Maar weldra wilde geen net, fatsoenlijk jongmensch meer in zijn woning verblijf houden. Als hij vaak 's avonds dronken thuis kwam, dan de slapers wakker stommelde, met zijn schelden, vloeken en slaan het huis vervulde, dan stuitte dit den netten werkman tegen de borst en trachtte deze zoo spoedig mogelijk een ander tehuis te vinden.

Al spoedig kon hij geen anderen krijgen, dan die, als hij, liefhebbers waren van drinken, vloeken en allerlei ondeugden. Dikwijls weerklonk tot in den nacht het liederlijke geschreeuw, terwijl hij met zijn kameraads zat kaart te spelen, rondom de wrakke tafel waarop de onmisbare glazen en flesschen stonden. En in zulk een omgeving groeiden Kornelis en Marieke op! Wat het kleine broertje betreft, dat was weinige maanden na zijn moeder gestorven.

Wat meent ge, zoudt ge nu nog wel jaloersch zijn op Kornelis, die zoo vrij is als een vogel in de lucht en kan doen, wat hij wil?

Tot zijn tiende jaar had de jongen schoolgegaan. Hij had aardig wat geleerd, want er zat een goed hoofd op. Maar langzamerhand had hij zoo'n smaak gekregen in het straat-

slijpen, dat hij telkens stil uit school wegbleef, zonder dat vader of meester er iets van wisten.

De onderwijzer had op zekeren avond zijn vader opgezocht, om daarover te spreken. Maar Van Haalberg, die lang niet nuchter was, had met de vuist op tafel geslagen, een paar leelijke woorden gezegd en daarna den onderwijzer toegevoegd, dat hij, Van Haalberg, den jongen ook niet in zijn zak kon steken, dat hij den ganschen dag op de fabriek was en geen zin had, om den knaap elken avond op zijn »ribben« te geven. Alsof dat het eenige middel was om Kornelis van den verkeerden weg af te brengen!

Zuchtend was de onderwijzer heengegaan.

Van dien dag af was Kornelis nooit meer ter school geweest en leidde hij het staatjongensleven, dat we u op een vorige bladzijde teekenden.

Op zekeren dag liep hij in zijn eentje te kuieren door een straat, waar eenige huizen in aanbouw stonden. 't Was snikheet en hij had dan ook voor de luchtigheid alle overtollige kleedingstukken maar thuisgelaten en zijn bloote voeten in een paar schoenen gestoken, die hem veel te groot waren en die hij, ik weet niet van welken vuilniskar had weggenomen.

't Was van dat zwoele, drukkende weer en Kornelis drentelde voort, alsof hij lood aan de voeten had. Eindelijk was hij 't loopen zoo zat, dat hij zich op een hoop zand, die de metselaars gebruikten voor het kalkmaken, liet neervallen. 't Was juist het namiddagschaftuur; de werklieden staakten voor een halfuurtje den arbeid, gingen naar huis, als ze in de buurt woonden, of zochten anders een gemakkelijker plekje op, om de meegebrachte boterham te eten en een kommetje koffie te drinken.

Kornelis lag met begeerigen blik naar het schaften te kijken. Thuis kreeg hij eigenlijk nooit, wat men noemt »zijn buik vol.« Gewoonlijk wist hij zich op straat daarvoor wel schadeloos te stellen, maar in de laatste twee dagen was 't hem niet meegeloopen en hij zat het nu aan te zien, hoe de werklui in hun dikke, bruine boterhammen met kaas haptten, zooals een gezonde, twaalfjarige knaap, die trek heeft, naar zoo iets kijken kan.

»Zie dien jongen eens, Jan,« zei een der timmerlui, »hij

zit je de brokken uit den mond te kijken. Zou je hem niet een hapje geven — je speelt immers zoowat voor diaken of armmeester ?«

Deze woorden wekten het gelach van de kameraads, maar Jan werd er nòch boos, nòch verlegen door.

»Ik geloof waarlijk, dat je gelijk hebt, Jacob,« zei hij. »Die jongen ziet er net naar uit, of hij een tweeponder alleen op lust. 'k Geloof, dat het aan hem niet tevergeefs besteed zou zijn.«

»Welzeker, doe dat,« plaagde de groep. »En geef hem er een paar tractaatjes bij, dan heb je overal gelijk voor gezorgd.«

Maar Jan stoort zich al heel weinig aan het geplaag, waar hij tegen kan en ook al lang aan gewend is geraakt. Hij is een eenvoudig volgeling van den Heere Jezus en die weten het vooruit, dat ze hier in de wereld bespot zullen worden. Jezus heeft dat vooraf gezegd: »In de wereld zult gij verdrukking hebben.« En onder verdrukking valt ook *bespotting*.

Hij gaat werkelijk naar onzen knaap toe, en vraagt hem, of hij ook geen lust heeft in een hapje. Kornelis' oogen beginnen te schitteren en onze timmerman geeft hem een dikke snee, flink geboterd, met vette, gele kaas belegd en met zulke knappende, bruine korsten.

Kornelis zette er zijn tanden in als in een biefstuk.

»Ben je nooit gewoon te bidden, vóór je eet, jongen, of durf je hier niet te bidden voor de menschen ?«

Bidden! Kornelis keek den vriendelijken gever raar aan, Hij begreep wel, dat hij niet goed had gehandeld, maar toch beseft hij niet recht, waar 't hem zat. Hij had ook al in zooveel jaren niet gebeden! Want bij Van Haalberg was al heel gauw na den dood zijner vrouw het bidden, of liever het pet voor de oogen houden, afgeschaff geworden.

Maar als de man hem zoo vriendelijk-ernstig blijft aankijken, komt bij Kornelis ineens de gedachte aan zijn moeder op, die hij overigens haast vergeten was. *Die* had hem bidden geleerd, dat was zoo!

En in verwarring neemt hij de pet van 't hoofd en spreekt: Heere, zegen, deze, spijze, Amen,« net als hij dat

6 à 7 jaren geleden op moeders schoot had gedaan. En plotseling schiet hem te binnen, hoe hij op den dag, toen moeder stierf óók had willen eten, zonder bidden, en hoe moeder hem toen nog ernstig bestraft had en hem zoo droevig had aangekeken.

Al zou hij 't niet met woorden hebben kunnen vertellen, hij *beseft*, hij *voelt* er iets van, wat hij in zijne moeder verloren heeft. De tranen springen hem in de oogen en hij brengt zijn mouw aan zijn gezicht.

Jan had graag nog even met den jongen gepraat, maar daar ging de bel, die 't werkvolk weer naar den arbeid riep.

»Wil je van avond om zeven uur hier komen,« zegt hij, »dan kun je mijn gereedschap en een paar planken helpen dragen. Ik zal er je een dubbeltje voor geven.« Nu, dat behoefde hij den straatjongen geen tweemaal te vragen.

Jan had nog wel een paar spotwoorden te verduren van zijn makkers.

»'t Is jammer, Jan, dat je geen dominé geworden bent. Zag ik het niet, dat de rakker de tranen in zijn oogen kreeg? Ik wed, dat hij je nu al braaf staat nit te lachen.«

»Ik hoop van neen,« was 't eenvoudig antwoord.

Jan was wel geen diaken of armmeester, maar toch lag er eenige waarheid in wat zijn kameraads hem spottend toevoegden.

Jan was bekend met een vereeniging ten behoeve van verwaarloosde kinderen, die in de achterbuurten van Amsterdam veel goeds deed, niet alleen door het uitdeelen van brood en kleeven, maar ook door die kinderen bekend te maken met den eenigen Naam, die gegeven is, óók voor kinderen om zalig te worden.

Reeds meermalen was Jan zodoende het middel geweest, om arme, verwaarloosde kinderen van een wissel ondergang te redden.

Lang voor zevenen was Kornelis al op zijn post.

»Jan, je broertje staat al op je te wachten,« riep een van de ambachtslui.

»Zeg maar, dat ik dadelijk kom,« antwoordde onze timmerman leuk.

En zoo, zonder zich aan iemand te storen, stapt hij met Kornelis naast zich naar huis. 't Was een heel eind. Jan maakt een praatje met den jongen, weet hem zelf ook aan 't praten te krijgen en komt al heel gauw te weten, wie hij is, waar hij woont, wat zijn vader doet en zoo al meer.

Onze timmerman begrijpt al ras, dat Kornelis een jongen is, voor wien 't zeer noodig zou zijn, als hij onder goede leiding kwam.

»En vertel me nu eens, wie je heeft leeren bidden,« zegt hij.

»Moeder, en weer schieten den knaap de tranen in de oogen.

Nu zijn ze, waar ze wezen moeten. Kornelis heeft ook al verteld, dat hij nog een elfjarig zusje thuis heeft.

»Ziezoo,« zegt Jan, »hier heb je een dubbeltje. En als je nu even binnen komt, dan zal ik je voor jou en je zusje nog wat mee geven.«

Jan gaat binnen en komt weldra bij de deur terug met een paar mooie boekjes, met platen van binnen en een plaat van buiten er op, zoodat Kornelis steelsgewijs een blik op zijn lang niet zindelijke vingers slaat en de boekjes haast niet durft aanvatten.

Dat is er één voor jou en één voor je zusje. En morgen of zoo kom ik wel eens kijken, of je ze behoorlijk hebt thuisgebracht.«

Den volgenden avond brengt onze timmerman een bezoek aan 't gezin van Van Haalberg. Bij uitzondering vindt hij den vader thuis.

Na over andere dingen even gepraat te hebben, komt Jan met het verzoek voor den dag, of Kornelis en Marie voortaan des Zondags namiddags de zondagsschool mochten bezoeken.

Van Haalberg zei, dat het hem onverschillig was; Marie had er al dadelijk grooten zin in. Kornelis keek eerst wel wat zuinig, want Zondags 's middags kon het zoo druk en zoo prettig op straat zijn, maar toen Jan zei, dat hij dan kans had, nog meer zulke mooie boekjes te krijgen, was hij dadelijk bereid. Want het boekje had hij prachtig gevonden.

En zoo geschiedde het dan, dat Marieke en Kornelis zich den volgenden zondag met nog een vijftig andere kinderen

in een eenvoudig lokaal bevonden, waar door gewone ambachtslieden en dergelijke menschen aan de kinderen werd verteld. Wat was alles hun nieuw en vreemd!

Maar hoor, wat is dat? Daar begint de spreker te vertellen, van een vrouw, die Jezus zocht en die hem vond in 't huis van een Farizeër, waar Hij ten maaltijd genoodigd was. Dat verhaal was hun niet onbekend!

Ze wisten er zich niet dadelijk rekenschap van te geven, want ge moet denken, dat moeder al zoo lang dood was en de kinderen, toen zij leefde nog maar heel klein waren.

Maar hoe verder de onderwijzer komt, hoe beter ze zich alles herinneren. En 't is hun, of ze weer aan moeders knie staan en naast haar op de bank zitten onder de schaduw van de groote, oude boomen en of ze moeders zachte stem hooren, die hun zooveel schoone geschiedenissen vertellen kon.

En als de onderwijzer bijna ten einde is en de kinderen vraagt, wie hunner weet, wat Jezus tot de vrouw zeide, toen staken ook Kornelis en Marie hun vinger op, om het antwoord te geven.

De onderwijzer keek de vreemdelingen vreemd aan en meende, dat ze 't maar deden, omdat ze het de anderen zagen doen. Maar Kornelis keek hem zoo smeekend aan, dat hij ten slotte zei: »Nu, zeg jij 't dan eens, als je 't weet!«

»Uw zonden zijn u vergeven,« luidde het besliste antwoord.

De andere kinderen keken al even verwonderd, als de onderwijzer.

»Wie heeft je dat geleerd, mijn jongen?«

»Moeder!« was 't antwoord, op fermem toon gegeven, als was de jongen er trotsch op, dat hij zoo'n moeder had gehad.

Van dien dag af kwamen beide kinderen getrouw op de zondagsschool en bij meer dan één gelegenheid schoot hun te binnen, wat moeder hun 's winters bij de kachel of 's zomers op de bank had verhaald.

En zoo begonnen ze zachtjesaan een ander leven te leiden?

Jammer, vrienden, dat ik daarop niet volmondig »ja« kan antwoorden.

Wat Maria betreft, wel. Haar was het Woord van God tot een rijken zegen.

Langzamerhand ging ze geheel denzelfden weg op, als haar moeder. Zij kreeg den Heere Jezus hartelijk lief. Ze kreeg een afkeer van de zonde. Zoo ziet ge dus, dat moeder niet tevergeefs op God had vertrouwd. Toen eenige jaren later haar vader stierf, ging Maria in dienst bij een christelijk gezin. Op lateren leeftijd trouwde zij met een zoon van Jan, den timmerman. Hun huisgezin was een voorbeeld.

Met Kornelis was het niet zoo. Aanvankelijk was het, alsof Gods Woord ook hem ten zegen zou zijn, maar weldra scheen het in zijn hart geheel verstikt te wezen. We zullen dat in een volgend hoofdstuk zien.

III.

FABRIEKSJONGEN.

Kornelis was ongeveer twaalf en een half jaar oud, toen zijn vader meende, dat er nu aan het lui en gemakkelijke straatjongensleven een eind komen moest.

Hoe hij zoo op die gedachte kwam? Een van zijn makers, die hem op zekeren dag bezocht, had bij die gelegenheid den jongen gezien. Kornelis was flink uit de kluiten gegroeid, zoodat men hem eer voor veertien, dan voor twaalf jaar verslijten zou.

»Ik begrijp niet, Van Haalberg,« had de kennis gezegd, »dat je dien jongen niet ergens heen stuurt, waar hij wat kan verdienen. Hoe oud is hij al?«

»Over een maand of wat wordt hij dertien.«

»Zoo, men zou zeggen, dat hij ouder was. Maar 't doet er niet toe, hij is in elk geval boven de *twaalf* en je kunt best een paar gulden in de week van hem halen. Ik zou zoo'n opeter niet voor niets in huis willen hebben.«

Van Haalberg had dit in 't oor geknoopt en besloot den wenk op te volgen.

Ge ziet dus, dat het niet was uit bezorgdheid voor zijn jongen, dat hij hem van de straat afnam. Hij moest zoo spoedig mogelijk wat geld thuis brengen, want vaders steeds klimmende dorstigheid was oorzaak, dat het wekelijksche huishoudgeld dringend versterking behoefde.

Vandaar dan ook, dat Van Haalberg niet vroeg: Waar kan mijn zoon het meest en 't best leeren, of waar wordt

hij 't best behandeld en allerminst, waar is hij onder christelijke leiding - de eenige vraag, die hij stelde was: Waar kan Kornelis 't meest verdienen?

Hij zocht een plaatsje voor hem op, waar een verstandig vader, die het geluk van zijn zoon bedoelt, hem wel 't allerlaatst zou heenzenden.

't Was op een fabriek voor stoomketels en andere werktuigen.

Zulke fabrieken zijn er verscheidene te Amsterdam. De werklui op zulke fabrieken zijn niet minder dan timmerlui, metselaars enz. en ze verdienen over 't algemeen niet minder ook. Op 't vak als zoodanig is niets te zeggen. Een timmerman mag er wat zindelijker uitzien en minder zwaren arbeid hebben - zweet en stof onteeren den werkman niet, als hij maar niet bang is, om water, zeep en borstel te gebruiken.

Dat dus jongens, die flinke spieren en een gezond gestel hebben op zulk een fabriek werkzaam zijn, is niet af te keuren. Evenmin als men leert schaatsenrijden achter de kachel, leert men een ambacht door stil thuis te blijven zitten. Om zwemmen te leeren, moet men te water gaan en 't zijn doorgaans de beste werklui, die vroeg bij 't vak zijn en als jongen beginnen. Maar Van Haalberg had beter moeten uitkijken, op welke fabriek hij zijn jongen in de leer deed.

Wie als timmerman goed op de hoogte van zijn vak wil komen, moet er ook flink wat *teekenen* bij leeren. Zoo is 't met andere vakken ook. Vroeg het schootsvel voor, dat is uitstekend. Maar denk er aan, dat niet alleen de *spieren* geoefend moeten worden. Ook *oog* en *hand* en *verstand* hebben hun eischen.

Er zijn dan ook wel machine fabrieken, waar men de jongens opzettelijk en kosteloos een uur of wat per week onderwijs geeft in teekenen en andere zaken, die hun in hun vak te pas komen. En waar dit niet plaats heeft, moedigt men vaak de jongens aan, om 's avonds de *ambachtsschool* te bezoeken en laat er hen desnoods een uur vroeger voor heengaan.

Op de fabriek, waar Kornelis kwam, niets van dit alles.

De eigenaar van deze fabriek was een hardvochtig man,

wien het heil zijner werklieden al zeer weinig ter harte ging. Zijn hoogste doel was, zooveel mogelijk geld te verdienen. En geldgierigheid — ge weet het uit de Schrift — is de wortel van alle kwaad.

Hij hield er dan ook verscheiden jongens op na, niet om hun wat te leeren en ze langzamerhand tot knappe werklieden op te leiden, maar omdat ze hem verscheiden volwassenen uitspaarden.

Gaarne gaf hij dan ook aan twee jongens elk een paar gulden in de week, als hij daarvoor een werkman van 12 à 13 gulden missen kon.

Ge kunt zelf utrekennen, wat hij daardoor in den zak hield.

Maar ge kunt óók wel begrijpen, dat zulke jongens een slecht leven bij hem hadden en vaak diensten moesten doen, die boven hun krachten gingen, karweitjes, waarvoor anderen een volwassene gebruikten.

Welnu, naar zulk een fabriek zond Van Haalberg zijn jongen.

Kornelis had er wel niet veel zin in, maar hij moest. Zijn vader beduidde hem, dat hij nu genoeg had gelanterfant, dat hij een dlkken boterham lustte (kreeg hij hem maar altijd!) en dat hij dus te zorgen had, dat hij zooveel mogelijk verdiende.

We zullen u een kleine schets van zijn dagelijksche bezigheden geven, dan zult ge daaruit zien, dat zijn lot niet benijdenswaardig was.

's Morgens om vijf uur, dag of geen dag, winter of zomer, opstaan.

Marie stond dan tegelijk op en zorgde, dat vader en broer zoo gauw mogelijk koffie kregen. Haastig werd er dan ontbeten, gewoonlijk al loopend en kleedend, want om zes uur moesten beiden op hun werk zijn.

In den winter, als het 's nachts hard gevoren had of als ze door een felle sneeuwjacht heen naar 't werk moesten, was dit waarlijk geen grapje. Misschien zijn er onder mijn lezers en lezeressen, die om zes uur 's winters nog eens lekker de dekens over de ooren halen, ze zullen 't dan zeker wel begrijpen, dat Kornelis soms met moeite thuis van de warme kachel was weg te jagen.

Kwam hij op de fabriek, dan was oppassen de boodschap. Eerst moest hij beginnen met vegen. Dat was een ander werkje, dan bij uw moeder in de kamer. Stel u maar eens voor, dat er een heel groote smidswinkel moet worden aangeveegd, dan weet ge 't wel zoo wat.

Was dat gedaan, dan hoorde hij rechts en links roepen: »Kornelis — of liever *Kees* — kom eens hier,« »houd dit ijzer eens vast,« »trek eens aan den blaasbalg,« »sjouw die staven eens hierheen.« Tusschen de bedrijven door moest hij de wielen en raderen smeren, kolen versjouwen, poetsen, 't ging alles maar in één adem door, tot 's avonds negen, soms tien uur, afgewisseld alleen door de schafttijden.

Die schafttijd werd ook krap toegemeten.

's Morgens van half acht tot acht kon hij een meegebrachten boterham opeten en er wat water uit de leiding bij drinken, als hij van de werklieden niet een kom koffie of een slok bier kreeg.

's Middags van 12 tot 1 stond de fabriek stil. De werklieden konden dan gaan middagmalen. Daar Kornelis een kwartier van de fabriek af woonde, had hij juist tijd, om even heen en weer te vliegen, gauw wat naar binnen te werken en weer te zorgen, dat hij op tijd terug was, want wie vijf minuten te laat kwam, had boete en Van Haalberg keek elken Zaterdag het weekgeld van zijn jongen nauwkeurig na.

Van eenen tot 's avonds laat was het maar al door werken, werken. Wel werd er voor 's namiddags weer een boterham meegebracht, maar die werd onder 't werken door maar gauw even in den mond gestoken.

Soms gebeurde het, dat Kornelis, zoo als hij 's morgens kwam, aan een blaasbalg werd gezet en dan den ganschen, lieven dag lang maar trekken kon, zonder andere afwisseling, dan dat hij nu op zijn rechter-, dan op zijn linkerbeen rustte, nu met den rechter-, dan met den linkerarm en straks weer met beide armen trok.

Soms ook — en dat was wel 't zwaarste werkje — moest hij mee, om een stoomketel uit te bikken in de een of andere fabriek of aan boord van een stoomschip. Zoo'n stoomketel

is een groot, hol gevaarte, waarin het water tot stoom wordt verhit.

Nu zult ge wel weten, dat uw moeder thnis soms last heeft van ketelsteen. Dat is een harde zelfstandigheid, die zich langs de wanden van een waterketel vastzet, waardoor de ketel hoe langer hoe zwaarder gaat wegen en het water telkens meer tijd noodig heeft, om aan den kook te komen. Wordt de last te groot, dan moet de ketel worden uitgebikt.

Wat in 't klein met een waterketel gebeurt, heeft in 't groot met een stoomketel plaats. In zoo'n stoomketel is een gat, het »mangat,« waardoor men naar binnen kan kruipen, om hem schoon te maken.

Dat is geen aangenaam werk. Daar het zoo ganw mogelijk klaar moet zijn, begint men er mee, zoodra de ketel slechts zóó ver is afgekoeld, dat men er zich niet aan branden kan. Maar ge begrijpt, dat het er dan nog erg heet in kan zijn, zoodat het zweet in stralen langs het gezicht glijdt, als men er maar vijf minuten in is, al zou 't in 't koudst van Januari wezen.

Voor dat werkje en voor soortgelijke bezigheden werd Kornelis vaak gebruikt, omdat hij er tegen kon en omdat de eigenaar van de fabriek wel wist, dat hij er tegen zijn vader tòch niet over behoefde te klagen.

Ge merkt dus wel, vrienden, dat Kornelis lang geen prettig leven had. Soms kwam de gedachte wel eens in hem op, om maar weg te loopen. De groote vraag was echter *waarheen*. En daar hij die vraag voorloopig niet wist te beantwoorden, schikte hij zich, zoo goed als 't ging, in zijn lot.

Op zekeren dag was hij met een paar volwassen werklui naar een suikerfabriek gegaan, waar weer een stoomketel moest worden uitgebikt.

»Wat dunkt je,« zei een dezer werklieden tot zijn kameraads, »mogen we bij zoo'n karweitje niet een kleine hartversterking hebben?«

»Dat dunkt me!«, was 't antwoord — »willen we maar botje bij botje doen?«

»Mij goed; wien zullen we 't laten halen?«

»Een van de jongens maar. Hier, Kornelis, loop jij eens

even naar den tapper op den hoek van de straat en haal eens een maatje jenever.»

Ge zult daaruit begrijpen, wat soort »hartversterking« de beide mannen op 't oog hadden. Tevens moet je bedenken, dat het nog in den tijd was, toen de tappers geen »Vergunning« boven hun deur noodig hadden en zelfs aan kinderen en knapen drank mochten verkoopen.

Nu mag dat gelukkig niet meer.

Kornelis had al lang begrepen, dat het 't best voor hem was, den werklieden zooveel mogelijk hun zin te geven. Wie dat niet deed als jongen, dien werd het leven zoo zuur gemaakt, dat hij moest optrekken.

Nu zou ik gaarne willen, dat ik kon vertellen, hoe Kornelis ferm en standvastig weigerde, om jenever te halen, daar hij heel goed wist, dat er volstrekt geen drank bij 't werk mocht worden gebruikt.

Evenwel, de waarheid is zoo niet. Hij had in zijn straat-jongensloopbaan wel andere en erger stukjes uitgehaald, zoodat hij 't halen van jenever tegen den zin van den patroon, als niets achtte. Wel had hij sinds eenige maanden op de Zondagsschool betere dingen geleerd, maar die zaten alleen nog maar in zijn *hoofd*; Gods Geest had ze nog niet toegepast op zijn *hart*.

Hij stapt dus met een plat, blikken fleschje onder zijn buis, de straat op en komt weldra met het verderfelijke vocht terug.

Een der mannen haalde nu een oud, vuil glaasje, zonder voet, uit zijn zak en schonk eerst zichzelf en toen zijn makker de »hartversterking« in.

»Kees mag voor 't halen ook wel een half glas hebben,« oordeelden de mannen en even later was de giftige belooning al ingeschonken.

Hier, sla naar binnen, jongen, dan kun je tegen de hitte!

»Neen, zegt Kees, »ik mot het niet.«

»Kom, malle jongen, pak aan! of kun je niet drinken?«

»Net zoo goed als jij, maar ik *wil* niet. Drink 't zelf maar uit.»

't Eerste gedeelte van dit antwoord was bepaald onwaar.

In de kunst van drinken had hij nog geen vorderingen gemaakt. Het voorbeeld, dat zijn vader gaf, had hem meer afgeschrikt, dan aangemoedigd.

»Laat den jongen met rust,« zei de ander. »Geef hem een koekje!«

Van dat oogenblik had Kornelis allerlei plagerijen te verduren, omdat hij niet dronk. En daar kon hij niet tegen. Een pak slaag, waar hij blauwe plekken en builen mee opliep, zou hem minder pijn gedaan hebben, dan het gedurige sarren, waaraan hij thans bloot stond.

En toen het daarbij uitlekte, dat hij de Zondagsschool bezocht, toen hagelde het spotwoorden op zijn hoofd, toen werd hij 't mikpunt van aller ruwe geestigheid en begon men hem den bijnaam van »blikken dominé« te geven. Helaas, tegen dit alles was Kornelis niet bestand.

Zijn toestand was dan ook moeilijk. Had hij onder dit alles zijn steun en kracht maar bij den Heere Jezus gezocht, zooals voorheen zijn moeder en thans Jan, de timmerman, deed, dan was hij wel staande gebleven. Maar ach, zoover was 't met hem nog niet gekomen. Valsche schaamte belette hem ook er met Jan of iemand anders over te spreken.

't Was een donkere dag in zijn leven, toen hij eindelijk bezweek.

Weer waren ze op een karwei buiten de fabriek bezig. Het glas ging rond.

»Als de blikken dominé er nu een kapitteltje bij lezen wou?« spot de een.

»Toe jongens, gauw uitdrinken. Kees kan niet tegen die lucht!«

En zoo kwam er aan de spotwoorden en plagerijen geen eind.

't Was te veel voor Kornelis. 't Was onder 't werk verboden te drinken, maar dáárom liet hij 't niet. Hij lustte geen jenever, dát was de zaak. Zooals er menschen zijn, die geen zuurkool lusten, zoo had hij geen den minsten trek in jenever. Trouwens, ik geloof niet, dat er iemand, die 't Schiedamsche vocht voor 't eerst proeft, het *lekker* vinden zal.

Daar kwam nog iets bij. Hij zag wel, dat het bijv. bij

Jan, den timmerman, in huis veel prettiger en gezelliger was, dan in zijn eigen woning. Hij wist ook wel, dat de drankflesch daarvan de schuld was. Meermalen had hij dan thuis ook stilltjes een flesch, waar nog wat in was, laten leegloopen, als wilde hij zich op de stomme oorzaak van al die ellende wreken.

Toen Kornelis eenmaal »Neen« gezegd had tegen de werklieden, kwam er nog wat stijfhoofdigheid bij, die hem onder al het gesar de lippen op elkaar deed persen, omdat hij 't niet *verliezen* wou.

Hij steunde dus op zijn eigen kracht, niet op Gods kracht en viel.

We zeiden reeds onder welke omstandigheden.

Hij was sarrensmoede. Hij bedankte er voor, om langer het mikpunt van ieders plaagzucht te zijn. Allen tegen één — dat is geen partij.

»Geef hier je glas,« zegt hij, eenigszins woest in 't rond ziende.

»Da's mannentaal,« zegt de aangesprokene, »pak aan en drink uit.«

Kornelis neemt het glas aan, knijpt zijn oogen dicht en laat met een slok het vocht naar binnen glijden.

»Hoera!« roepen allen, alsof hij een heldendaad had verricht!

Ja, als ge op de goed- en afkeuring van *menschen* wilt afgaan, dan raakt ge gauw op 't verkeerde pad. Veel velliger is het acht te geven op Gods Woord, wat dat zegt en te luisteren naar het geweten, of dat ons beschuldigt of niet.

Van dit oogenblik af ging ook Kornelis smaak krijgen in den drank. En weldra kwam hij ook niet meer op de Zondagsschool. Hij werd er te groot voor, zeide hij. Maar dat was een praatje, want er gingen er wel grooter en ouder dan hij. En tevens wist hij wel, dat er voor jongens, die de school verlieten, plaats was op een knapenvereeniging of samenkomst of hoe men 't noemen wil.

Neen, de *ware* reden was, dat hij zich over zijn eigen gedrag schamen moest, als hij daar zoo op de banken der school neerzat en Gods Woord hoorde verklaren. Dan begon zijn geweten te kloppen.

En om daar een eind aan te maken, bleef hij ten slotte geheel weg en was niet te bewegen terug te komen, hoezeer Marie hem er ook toe aanspoorde. Hij ging zijn eigen weg — en dat was *geen goede*. Of Gods Woord dan *tevergeefs* tot hem gebracht zou zijn?

Tevergeefs, wordt Gods Woord *nimmer* gebracht, mijne vrienden. Wie er naar *hoort*, dien is het ten *zegen*. Maar wie het *verwerpt*, dien zal het zijn *oordeel* verzwaren. Wie den weg *geweten* heeft en niet *bewandeld*, zal met dubbele slagen geslagen worden.

Zóó had het ook met Kornelis kunnen gaan. Maar de Heere God had anders over hem besloten. O, Hij is zulk een liefderijk Ontfermer.

Zie, als wij menschen voor een gesloten poort staan, en we hebben twee driemaal geklopt en de poort blijft dicht, dan zijn we zoo licht geneigd, om maar weg te gaan. Dan worden we wellicht boos

Maar zoo doet de Heere niet. Vale malen blijft Hij kloppen aan de deur van het [hart en Hij zegt het zoo vol liefde: Mijn zoon, geef Mij uw hart!

Eenmaal zou Hij ook Kornelis te machtig worden; eenmaal zou ook dit harde hart verbrijzeld worden. Maar veel zou er nog moeten gebeuren, eer 't zóóver kwam. Nu ten minste wendt hij zich hoe langer hoe meer van God af.

Hij groeit op, maar wast ook op in allerlei verkeerdheden. We zullen er u maar niet veel van meedeelen, waar zou 't goed voor zijn? De Heilige Schrift zegt, dat wij *kinderen* moeten zijn in de boosheid, d. w. z., dat we er niet te veel van moeten weten.

We zullen er alleen zooveel van zeggen, als noodig is. Mocht het zijn ter waarschuwing, opdat ge het kwade leert haten.

Hoe meer smaak Kornelis kreeg in het drinken van sterken drank, hoe liever hem ook het gezelschap van drinkebroers, spelers en zulke personen werd.

In Psalm 1 : 1 staat: »Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddeloozen, noch staat op den weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters.« Maar bij hem was 't juist omgekeerd.

Goddelloozen, zondaren en spotters waren zijn dagelijksche makkers.

En zoo werd hij, helaas, zelf een goddelooze, een zondaar, een spotter.

Het bezoeken der herbergen werd een wekelijksche, straks een bijna dagelijksche gewoonte. Zijns vaders voorbeeld werkte aanstekelijk.

Hij werd een speler en zat soms nog tot in den nacht met gloeiende wangen en glinsterende oogen de kaarten door elkaar te schudden.

Zijn zuster en Jan, de timmerman, leden onder dit alles veel.

Woorden echter hadden geen vat meer op hem. Norsch luisterde hij toe, gaf soms leelijke en verkeerde antwoorden of liep grimmig weg.

Niets konden ze meer voor hem doen . . . dan bidden.

En daaraan ontbrak het niet. Vaak, als Marie alleen in haar kamertje zat met de kale, witte wanden, waar 't gebrek en de armoe haar uit alle hoeken tegengrijnsden, zonk ze neer op haar knieën en riep den Heere aan voor haar broer, dat God hem toch niet in zijn zonden mocht laten omkomen en hem nog genadig mocht zijn.

Zoo groeide Kornelis op tot een jongeling en werd een flink werkman.

Een werkman, die zijn vak verstond, hoewel hij op de fabriek weinig leerde.

Want God had hem schoone gaven geschonken: een sterk gestel, een vlug begrip, een helder oordeel.

Zoo kwam het, dat hij op goed geluk vaak raadde, wat een ander met moeite moest leeren. Hij had meer dan één talent gekregen . . .

Als hij die talenten maar niet begraaft in de aarde; ergs nog — als hij ze maar niet gebruikt tegen den wil van zijn Schepper, die ze hem gaf.

Want zijn Schepper zal ook eenmaal Rechter zijn!

Toen Kornelis 17 jaar was, stierf zijn vader en daarmee kwam een heele verandering in zijn leven.

IV.

VAN DE EENE ZONDE TOT DE ANDERE.

Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren,« zegt God in Zijn Woord. Als we jong zijn en sterk, dan gebeurt het weleens, dat we daar niet aan willen. Dan schuiven we alle gedachten aan den dood liefst weg, zooals we met een meubelstuk doen, dat ons hindert.

Toch worden we gedurig weer aan dien dood herinnerd.

Telkens als er een begrafenis langs onze straten en wegen gaat, dan is het of al dat krip, dat rouwfloers, die sombere kist, die zwarte kleederen ons toefluisteren: *Memento mori*, d. w. z. »Gedenk te sterven!«

't Is maar zoo droevig, dat die stem zoo weinig wordt verstaan.

Z66 ging het tenminste Kornelis bij de begrafenis van zijn vader.

't Was een droevige, triestige dag. Loodzwaar hingen de grijze regenwolken boven de straten van Amsterdam en al maar door dropten en plasten dikke waterstralen tegen de beslagen raampjes en op de glibberige keien.

Van Haalberg was gestorven, zooals hij geleefd had: zonder God.

Veel verloren hadden zijn kinderen in hem niet. Toch weende Maria haar oogen rood, 66k ja, omdat ze haar vader nu voor altijd kwijt was, maar allermeeest, omdat hij z66 was heengegaan. Moeders sterven was anders geweest!

Kornelis was onverschilliger. Ja, hij kleedde zich in 't zwart en hij was ook wel ernstig, droevig, maar heel diep ging die droefheid niet. Hij zat neer in het sterfhuis, hij stond op, ging mede naar het graf, zag de kist neerdalen in de groeve der vertering — alles werktuigelijk. Omdat hij dat nu eenmaal doen moest. Omdat hij de zoon van den overledene was.

Er was meer dan één waar christen op het sterfhuis. Enkelen van Van Haalberg's familieleden uit den Achterhoek waren overgekomen en met de meesten van hen kon Jan, de timmerman, die óók genood was, best spreken, terwijl Maria bij die gesprekken heilbegeerig toeluisterde.

Kornelis niet alzo. Hij zweeg, luisterde met een half oor, en — 't spijt me, dat ik 't zeggen moet — verveelde zich ten slotte.

Toen een zijner ooms hem aansprak, en over God en goddelijke zaken handelde, ernstig, liefdevol, gaf hij taal noch teeken terug. Hij liet oom praten, omdat er geen ontsnappen aan was. Net als men zich in vredesnaam laat natregenen, wanneer men op het vlakke veld is en geen paraplu heeft. Maar hij was blij, toen oom ermee ophield.

En 't was hem bepaald een pak van zijn hart, toen de klok drie uur wees en hij de familie naar den trein kon brengen.

Zóó is de mensch van nature: hij zoekt zijn eigen ongeluk.

Een korte poos, ja, had hij meegepraat. 't Was, toen er over de stoffelijke belangen gehandeld werd; over de vraag, wat er van de kinderen worden zou. Toen ging zijn mond open en stond zijn oog helder.

Van Haalberg's familie was arm en kon dus weinig voor de kinderen doen. 't Was gelukkig niet noodig ook. Jan, de timmerman, zei, dat hij voor Marie een besten dienst wist. Ze had ook mee kunnen gaan naar den Achterhoek, maar ze bleef liever in Amsterdam, daar ze dan (al zei ze 't niet hardop) nog een oogje op Kornelis houden kon.

Deze laatste gaf te kennen, dat men zich om hem niet bezorgd moest maken. Hij was zijn brood waard en zou wel door de wereld komen. Hij zou ergens in de kost gaan en geen mensch zou last van hem hebben.

En zoo gebeurde het ook. Marie ging in dienst bij een oude, godvreezende mevrouw, die spoedig veel van haar hield en waar ze 't haast zoo goed had, alsof ze er kind in huis was.

Kornelis zocht een kosthuis en was nu zoo vrij, als een vogel in de lucht. Hij deed, wat hij wilde; liep, waar hij wilde; kwam thuis, als hij wilde, zonder zich om iemand of iets te bekommeren. Ook om God niet.

't Was om dezen tijd, dat Kornelis veel aan zijn toekomst begon te denken. Niet aan zijn toekomst na dit leven, maar in dit leven.

Dezelfde gedachte kwam in hem op, die ook zijn vader vaak bezield: hij wou verbeteren, meer geld verdienen, ja, ale 't kon, rijk worden. Met alle kracht begon hij te trachten, dit doel te bereiken.

Het drinken ging hij, niet geheel, maar grootendeels nalaten. Om maar te eparen; om een sommetje bij elkaar te krijgen. Hij ging steeds zuiniger leven en kon telkens wat op de spaarbank brengen. Maar zoo ging 't hem niet gauw genoeg.

Toen ging hij aan 't leeren. Hij legde zich toe op het rekenen, ja wist zelfs de beginselen van 't boekhouden machtig te worden, want zooals ge weet, hij had van God goede vermogens gekregen.

Een paar jaar na zijns vaders dood, zag hij zich dan ook op een andere fabriek geplaatst in een betrekking, wat hooger dan gewoon werkman. Hij behoefde nu zelf niet zoo hard mee te werken, had anderen onder zich, moest toezicht houden, den arbeid leiden, soms wat boeken bijhouden, ook wel loopende geldzaken regelen.

In zeker opzicht een post van vertrouwen dus, die hem een flink weeggeld verdienen deed, waarvan hij aardig wat kon oppotten.

We zeggen natuurlijk niet, dat dit alles verkeerd was. Een mensch *mag*, ja *moet* vooruit willen komen. De jongen, die dat doel niet voor oogen houdt, is een sukkel en begrijpt niet, waartoe God hem kracht en verstand gegeven heeft.

De groote vraag is echter: Uit welk *beginzel* komt dit alles voort?

We moeten alles doen, zegt de Schrift, *ter eere Gods*. Als

we dus vooruit willen komen, om Hem te overvloediger te kunnen dienen, dan is 't wèl. Maar Kornelis wou *rijk* worden; dat en dat alleen was zijn doel.

En als hij nu rijk zou zijn, wat dan? Zou hij zijn schatten dan gebruiken, om er den Heere mee te dienen? Geen haar op zijn hoofd, dat eraan dacht.

Neen, dan zou *hij*, Kornelis van Haalberg, er alleen 't plezier van hebben.

Dat doel nu was verkeerd, als ge zeker wel toestemmen zult.

«Wie rijk willen worden, vallen in den strik,» zegt de Schrift.

Ook Kornelis zou dit ondervinden.

Hij kwam niet gauw genoeg vooruit. 't Moest nog sneller gaan. Hoe?

Op zekeren dag kwam hij in aanraking met een verloopen student, Kruitman geheeten, die weinig of niets uitvoerde, koffiehuisen bezocht, als een echte modegeek gekleed ging, veel wandelde, veel at, veel dronk, veel vloekte, terwijl wie hem wat van naderbij kende niet begreep, hoe hij zoo'n leventje kon volhouden, want geld had hij van zichzelf niet.

De kennismaking werd voortgezet en Kornelis en hij werden vrienden.

Op zekeren avond, dat ze samen door het Vondelpark wandelden, liet Kornelis zijn vriend een weinig in zijn hart kijken. Want waar het hart vol van is, daar stroomt de mond van over.

«Hm, ja!» zegt Kruitman, «vooruit komen, geldverdienen — daar willen ze allemaal heen. Maar er zijn er niet veel, die den weg weten.»

«Weet jij daar dan een deugdzaam middel op?»

«Zoo ongeveer. Ik doe tenminste verstandiger dan jij. Werken, daar pas ik voor en toch kom ik nooit te kort, dat zie je wel.»

«Maar vertel me dar eens, hoe je dat klaarspeelt. Ik begrijp je niet.»

Kruitman deed nog een korte poos, alsof hij er niet veel lust in had, zijn geheim mee te deelen, waardoor natuurlijk Kornelis' nieuwsgierigheid geprikkeld werd en de begeerlijkheid in hem lustig opvlamde.

»Nu, luister dan,« zegt eindelijk de waardige vriend.
 »Maar je belooft me vooruit, niet waar, dat je 't stipt geheim zult houden, wat ik je vertel?«

»Natuurlijk — ik zwijg als een mof!«

En nu buigt Kruitman zich heelemaal naar hem over en begint snel op fluisterende toon te spreken. Wat hij zegt, kunnen we niet verstaan, maar wèl zien we, dat Kornelis' wangen gaan gloeien en dat zijn oog glinstert.

»Daar zou ik óók wel eens bij willen zijn,« zegt hij in 't eind.

»Goed, zorg dan, dat je Zaterdagavond om 7 uur kant en klaar bent, dan kom ik je afhalen. Maar je weet er alles van — je mond dicht!«

»Als een pot,« is 't antwoord.

Ge zult reeds vermoeden, dat het niet veel goeds was, wat de gewezen student hem influisterde. Wat zoo zorgvuldig geheim gehouden moet worden, is gewoonlijk óf iets heel nietigs óf iets heel slechts.

En wat Kruitman hem in 't oor gelepeld had, was werkelijk zeer slecht.

Hij was namelijk een trouw bezoeker van een geheime speelclub. Dat was een plaats, waar om geld, om grof geld gespeeld werd. In 't geheim natuurlijk, want in 't openbaar mag zoo iets niet gebeuren. Als de politie er achter komt, staat er strenge straf op.

Nu was Kruitman niet alleen een speler, maar ook een *valsche* speler. Door allerlei kunstgrepen wist hij wel te zorgen, dat hijzelf er altijd goed afkwam en dat zijn domme slachtoffers volmaakt kaal werden geplukt.

Toen hij begrepen had, dat Kornelis een aardig spaarduitje bezat, had hij zichzelf beloofd, dat ook deze dat »plukken« zou ondergaan. Met dat doel voor oogen, had hij vriendschap met hem aangeknoopt en hij juichte inwendig, toen hij Kornelis zoo happig vond, om in het aas te bijten.

Den volgenden Zaterdag ging »meneer Van Haalberg,« zooals hij door Kruitman's vrienden genoemd werd, mee naar de club — als een os, die naar de slachtbank gaat.

De student en een paar anderen, die van 't zelfde hand-

werk waren, zorgden wel, dat Kornelis dien eersten avond een aardig sommetje won.

Hij was in de wolken. 't Was hem, of hij den *steen der wijzen* ¹⁾ gevonden had! Nu kende hij 't middel om vooruit te komen, snel, zonder moeite. Met het kaartspel had hij weleens dubbeltjes en kwartjes gewonnen, maar nu ging het bij guldens, bij tientjes, straks bij bankjes tegelijk!

In diezelfde week nam hij al zijn geld van de spaarbank en spoedde zich den volgenden Zaterdag vroolijk naar de aangewezen plaats.

Ditmaal echter liep het hem minder mee. Nu won hij iets, dan weer verloor hij een keer of wat achter elkaar. Maar hij wist van geen uitscheiden. Had hij verloren, dan trachtte hij door een nóg hooger inzet zijn verlies weer te dekken. Zoo zat hij daar neer, terwijl het eene uur na 't andere omvlood. Het zweet stond hem op 't voorhoofd, zenuwachtig trilden zijn vingers, woest volgde hij met hunkerende oogen den loop van 't spel, in zijn hoofd bonsde het, al zijn gedachten warrelden door elkaar, één denkbeeld slechts bleef volkomen helder in zijn hoofd over: Winnen, goud bij goud stapelen!

En toen hij eindelijk diep in den nacht naar zijn kosthuis terugkeerde, had hij een niet gering deel van zijn opgespaard geld moeten achterlaten.

De gansche week liep hij, als iemand, die wakend droomt. Reikhalzend zag hij uit naar den volgenden Zaterdag — dan zou hij zijn schen inhalen!

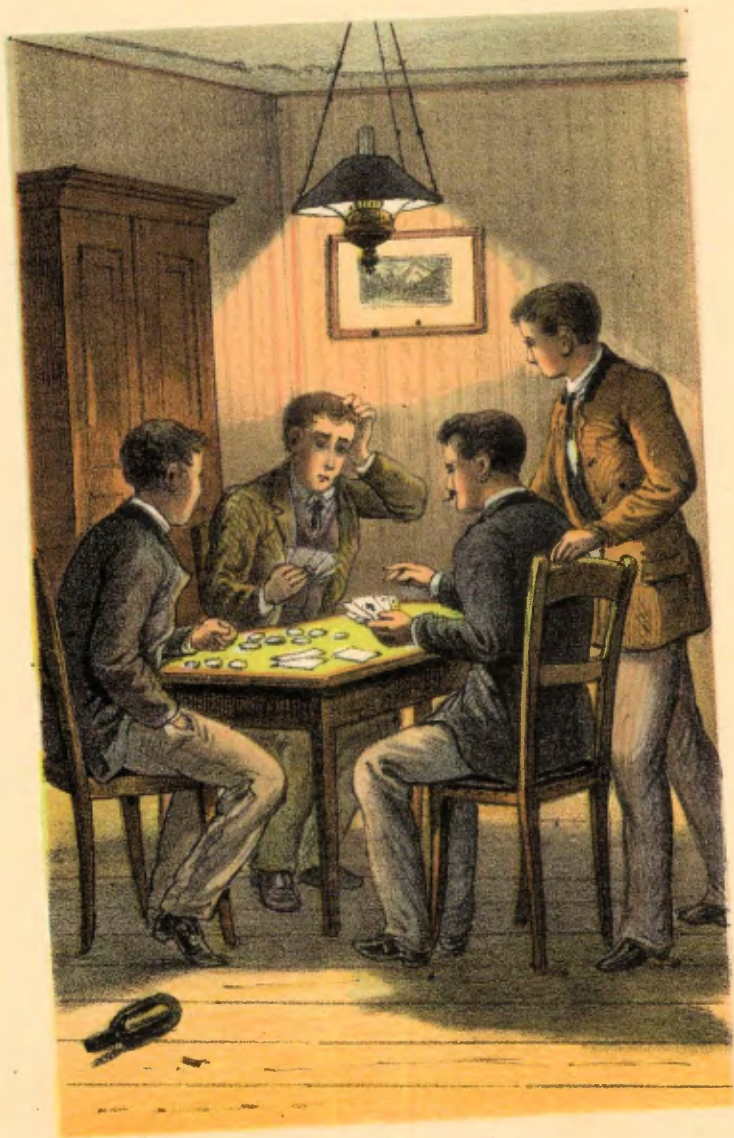
Zijn er onder mijn lezers ook, die zich in dezen strik steken?

O, ik weet het wel — ge zult om geen goud of bankpapier spelen.

Maar ge weet óók, niet waar, dat een klein leugentje om bestwil net zoo goed *zonde* is, als het ontzettende zweren en liegen van Simon Petrus.

Welnu, zoo is het gooien naar een schreefje b. v., om één

¹⁾ Zoo noemde men voorheen de kunst, om goud te *maken* — een kunst, die natuurlijk nóg moet worden uitgevonden!

half centje, net zoo zeker *sonde*, als het schrikkelijk dobbel-spel, waaraan Kornelis zich overgaf.

Eens, op een Zaterdagavond — of liever, 't was al Zondag-morgen — kwam hij thuis, als iemand, die aan al zijn leden lam geslagen is.

Op zijn kamertje gekomen werpt hij zijn hoed in den versten hoek, laat zich neervallen op een stoel, trappelt op den grond, balt zijn vuisten, zoodat de nagels hem in 't vleesch dringen en ziet er uit als een wanhopige.

Hij is alles kwijt — ze hebben hem volkomen kaal geplukt.

Nog geen uur geleden, zette hij zijn laatste goudstuk in. Al zijn zenuwen waren gespannen, zijn spieren trokken samen, hij volgde den loop van 't spel, alsof er zijn leven van afhing.

Hij kòn niet verliezen, hij mócht en zòu niet! Al wat hij bezeten had, was aan het *spel* geofferd, zou dit spel nu zoo wreed zijn, hem zelfs nog zijn laatste goudstuk te ontrooven? Hij volgt den loop van 't spel

Verloren! Alles is hij kwijt, niets houdt hij over. En met tergende bedaardheid, onverschillig, als men een cent bij zich steekt, haalde Kruitman het goudstuk naar zich toe en liet het in zijn welgevulde beurs klinken.

't Was geweest, of een nevel voor Kornelis' oogen trok.

Hij was opgestaan en had zich moeten vasthouden aan tafel en wand. Toch was hij niet dronken, maar zijn brein was verward.

En nu zit hij hier roerloes, wezenloos bij zijn tafel. Hij zàl en móet zijn geld terug hebben. Maar dat kan alleen door 't spel. En hij is òp; hij heeft niets meer!

Eindelijk overmand van vermoeienis, afgemat, zakt hij slapend neer. Met het hoofd op de armen rust hij uur na uur. De kerkklokken luiden, maar hij hoort het niet. 't Wordt middag, maar hij slaapt voort. Om twee uur in den namiddag ten slotte wordt hij wakker en voelt een koele, zachte hand op zijn voorhoofd.

Verwonderd, verward ziet hij op. Zijn zuster Marie staat naast hem.

Bezorgd ziet Marie hem in het ingevallen gelaat. Maar ze

begrijpt, dat het thans de tijd niet is voor verwijten, of vermaningen.

»Eindelijk wakker? Ik kom je halen, ga je mee?»

»Waar naar toe? Ik ben niet erg lekker.«

»Dat gaat wel over, als je buiten komt. Waar naar toe? Eerst eens een uurtje met je zuster wandelen, dan naar de kerk en uit de kerk naar Jan, die vandaag jarig is. Toe, Kornelis, doe *mij* nu eens een plezier en ga mee.«

Gewoonlijk wist Kornelis het wel zoo te schikken, dat hij niet naar de kerk of naar den timmerman ging.

Maar vandaag is hij, vooral naar den geest, zóó afgemat, dat het hem te veel moeite is, om tegen te stribbelen. Hij stemt dus toe.

»Nu, zie dan, dat je eerst wat te eten krijgt en dan gaan we er op uit; 't weer is veel te kostelijk, om tusschen deze muren te blijven zitten.«

En zoo ging Kornelis mee. Zijn zuster, die dezen middag vrij had, deed al het mogelijke, om hem af te leiden, op te beuren, genoeg te geven.

Vroolijk snappend ging ze naast hem voort. Kornelis benijdde haar.

Ze gingen naar de kerk, waar hij in zóó langen tijd niet geweest was en Marie verblijdde zich, toen ze hem ter sluiks een traan zag wegpinken en uit den grond haars harten zucht ze tot God, dat Hij de woorden des leeraars zegenen wilde. En 's avonds bij Jan, den timmerman, in huis, onder een glas limonade en een gebakje en wat meer zegt, onder een vroolijk, leerzaam gesprek, waarin gulronde scherts en deege ernst elkaar afwisselden, fleurde Kornelis werkelijk wat op en smaakte hij een onschuldige vreugde.

Zoo ziet ge, hoe de Heere hem met lieflijke stem bleef noodigen.

Toen hij 's avonds Marie in haar dienst had gebracht en zich op zijn kamertje ontkleedde, waar de maan haar reinen zilvergans zoo vredig inwierp, moest hij zich bekennen, dat het zóó toch beter was, dan met zijn spelende, spottende kameraads van Zaterdagavond.

Maar o, dat geld, dat hij verloren had! Hij kon er niet van loskomen.

Een strijd woelde in zijn brein, een strijd, waarin hij *niet* overwon. Hij eindigde, door het met zijn geweten op een akkoordje te gooien. En wie zoo doet, is een verloren man.

Nog éénmaal zou hij spelen, tot hij het verlorene of geheel, of tenminste grootendeels zal herwonnen hebben en dan zal hij er mee ophouden! Dan zal hij zijn kameraads den rug toekeren! Dan zal hij worden als zijn zuster Marie en als Jan zijn; worden, zooals zijn moeder was!

Hij zal ondervinden, dat wie de zonde maar één vingertop blijft toesteken, zijn heele hand, ja zijn ganschen persoon kwijt is.

Nog één keer zal hij spelen, maar daartoe moet hij geld hebben!

Juist in die week heeft hij op de fabriek een kleine honderd gulden onder zijn berusting, die hij pas over veertien dagen behoeft te verantwoorden.

Dag op dag ziet hij het bankpapier liggen en kijkt er met telkens begeeriger blik naar. Als hij eens . . . als hij eens . . . ervan nam! Niet om het te houden, o neen! Maar om er mee te winnen, om te herwinnen, wat hij verloor! Hij kan het dan weer tijdig op zijn plaats leggen. Ja, hij kan verliezen óók, maar *die* gedachte dringt hij terug — éénmaal *moet* de kans toch immers keeren.

Meent niet, dat Kornelis zonder zwaren strijd zich vergreep aan 't goed van zijn naaste. Hij had het er kwaad mee. De beeltenis zijner moeder rees meermalen voor hem op en hij huiverde, als hij aan haar dacht.

Och, Kornelis van Haalberg, vlucht tot Jezus Christus, zoek bij hem uw kracht. *Hij* heeft den booze overwonnen en zal ook u leeren, hoe ge hem overwinnen kunt.

Klaag uw nood aan uw vrome vrienden. Zij zullen u den weg wijzen, om de verleiding te weerstaan. Zij zullen voor en met u bidden.

Niets van dit alles. Toen het Zaterdagavond was, stak Kornelis het geld bij zich.

Nòg weifelde hij of hij zou gaan, of niet. Eindelijk ging hij.

Zijn geweten suste hij in slaap. 't Was geen *stelen*, wat hij deed, hij *leende* het geld slechts. Als hij het gebruikt had, zou hij het teruggeven . . .

We zullen u nu maar niet lang ophouden bij de bijzonderheden. Hij verloor, bleef verliezen, speelde al woester en was ten laatste alles kwijt!

Ge kunt u zijn toestand beter voorstellen, dan wij hem beschrijven kunnen.

Daar stond hij nu, als een eerlooze, als een dief!

Ge kunt u voorstellen, hoe hij den Zondag doorbracht. *Berouw* — ach neen! ik kan niet zeggen dat het bij hem gevonden werd. Al zijn denken, al zijn peinzen was, hoe ervoor te zorgen, dat de diefstal onopgemerkt bleef.

Zelf had hij niets meer. Er schoot dus niets over, dan aan zijn zuster of aan iemand anders open en rond zijn schuld te bekennen en zoo te zien, dat hem het geld werd voorgeschoten.

Maar tegen dat »schuld bekennen« zag hij op als tegen een berg.

Dien Zondag tenminste kwam er niets van. Hij had immers den tijd nog! 't Zou nog wel een veertien dagen aanloopen, voor hij dat geld behoefde te verrekenen, zoo dacht hij, toen hij den volgenden morgen naar de fabriek ging.

Wat anders zelden of nooit gebeurde, had dien Maandag plaats. De patroon moest plotseling voor een paar weken op reis en wilde vooraf alle loopende geldzaken afdoen. Ook Kornelis werd geroepen, om rekenschap af te leggen.

Doodsbleek ging hij 't kantoor van zijn patroon binnen; als iemand, die zijn vonnis wacht.

Eenige oogenblikken later kwam hij er weer uitwaggelen. Hij was weggejaagd! »Van Haalberg,« had de patroon gezegd, »ik wil je aanklager niet zijn — dat klein verlies kom ik wel te boven. Maar tot mijn spijt kan ik je op mijn fabriek niet gebruiken. En tot mijn nog grooter spijt kan ik je ook geen aanbeveling voor anderen meegeven. Je kunt gaan!»

En hij ging. Weldra verliet hij Amsterdam; niemand wist waarheen hij vertrok. Overal stootte hij het hoofd. De geringste karweitjes moest hij vaak verrichten.

En zoo zwierf hij van de eene plaats naar de andere. Dan weer verdiende hij iets, dan weer leed hij gebrek, maar hij werd voor alles ongevoelig.

Zijn leven werd weer ongeregelder. Hij wentelde zich in het slijk der zonde. En toen hij eindelijk heel geen raad meer wist en de honger hem pijnigde, teekende hij ten slotte met een verwensching op de lippen het stuk, waarbij hij zich verbond, voor zes jaar als koloniaal naar de Oost te gaan.

Na eerst nog in weinige weken zijn handgeld te hebben opgemaakt, werd hij met een honderdtal anderen ingescheept en nam hij afscheid van zijn vaderland, onverschillig, gevoelloos.

Zou moeders verwachting toch nog ijdel blijken?

Zou 't ook kunnen zijn, dat God háár weggenomen had, vóór den dag des kwaads?

V.

ALS SOLDAAT NAAR DE OOST.

We moeten nu een heel eind van huis. Bijna aan 't andere eind van den aardbol liggen de welbekende eilanden *Java, Borneo, Celebes* en *Sumatra*, die met vele kleinere onze Oost vormen.

Wij, Nederlanders, regeeren daar over meer dan 25 millioen menschen, die op die schoone, zoo rijk gezegende eilanden wonen.

Om ons gezag daar te handhaven hebben we natuurlijk een leger noodig. Dat leger is een *huurleger*, d. w. z. niemand is verplicht in dat leger dienst te nemen; de soldaten worden geworven en verbinden zich vrijwillig.

In vroeger tijden, b.v. tijdens onzen 80-jarigen oorlog, bestonden alle legers uit huursoldaten. De burgers waren alleen verplicht, om hun eigen stad te helpen verdedigen, ze vormden dan de schutterij. Maar 't was zelfs wettelijk bepaald, dat die schutterij niet buiten de muren van de eigen stad behoefde te trekken. Daarvoor bezigde men de soldaten van beroep.

Die soldaten werden geworven door mannen, die soms door zeer oneerlijke middelen de eenvoudige lieden overhaalden om te teekenen, zoodat ze dan ook den teekenaachtigen naam van *zielverkoopers* kregen.

Zoo'n huurleger, 't is te begrijpen, was vaak een oefenplaats van allerlei ondeugden. Onze oude geschiedenissen weten er van mee te praten, hoeveel overlast, vooral

de bevolking van 't platteland, van het krijgsvolk leed.

De Engelschen zijn dan ook heden ten dage het eenige volk, dat zijn land door een huurleger laat verdedigen. Allerwege heeft men ingezien, dat op *ieder*, die zijn vaderland liefheeft, de verplichting rust het in tijd van nood te helpen verdedigen. Alleen omdat niet alle jongelingen voor het leger noodig zijn, wordt er om geloot, wie er vrij zullen wezen.

Onze lotelingen echter mogen niet naar de Oost gezonden worden.

Dáár dienen is iets heel anders dan het *vaderland* helpen verdedigen.

Vandaar dan ook, dat er voor den dienst in de Oost een leger *gehuurd* wordt. Niet alleen Nederlanders, maar jongelingen en mannen van allerlei natie worden erin opgenomen, als Belgen, Duitschers, Oostenrijkers enz.

Dat Indisch leger staat bekend vanwege zijn dapperheid en die roem is verdiend. Maar 't staat, helaas, ook bekend als een kweekplaats van allerlei ongerechtigheden. 't Is zeer te bejammeren, dat die verkeerdheden soms door de Overheid niet voldoende worden tegengegaan.

Als b.v. een paar maal per dag — soms nog vaker — aan elk soldaat een borrel gegeven wordt, dan is dit niet goed te keuren. Zóó maakt men drinkers. Ik weet het wel — 't wordt met een goed doel gedaan. De soldaten daar hebben zoo'n zwaren dienst, dat ze wel eens wat extra's mogen hebben. Alleen — daar kon wel wat beters voor worden opgezocht.

In dat leger nu had Kornelis van Haalberg zich laten opnemen.

Eerst diende hij een jaar op Java, waar hij een vrij gemakkelijk leven had. Daar was niet te vechten, daar waren slechts wachtposten te betrekken, allerlei »corveeën« (werkzaamheden) te verrichten, van tijd tot tijd een feestje, soms een korter of langer marsch — maar niet het leven in oorlogstijd.

Dat zou echter anders worden.

Na een jaar moesten er versterkingen gezonden worden naar *Atjeh* en Kornelis werd ingedeeld bij de manschappen,

die naar 't oorlogsveld gezonden werden. Thans werd het soldatenleven heel wat moeilijker en gevaarlijker!

In gezelschap van een paar honderd andere soldaten vertrok hij per stoomschip naar Atjeh. Na een paar dagen stoomens kwam men te *Kota Radja*, ons hoofdkwartier, aan.

Vroeger, toen Atjeh nog onafhankelijk was, had de sultan hier zijn hoofdplaats. Het Atjehsche rijk was voorheen veel machtiger dan thans. In 't begin der 17e eeuw waren zelfs Atjehsche gezanten de eerste inlanders, die ons vaderland bezochten. Er is een tijd geweest, dat de sultan van Atjeh honderden oorlogsschepen in zee had en in den krijg over honderden vuurmonden en talrijke olifanten beschikte.

Van die heerlijkheid en macht is weinig meer over. Er is thans zelfs niet meer een sultan, die over alle Atjehneezen gebiedt. Het land is verbrokkeld in tal van staatjes, die soms onder elkaar hevige ruzie hebben, maar ook telkens weer de handen ineenslaan, als er een aanval dreigt van de ervijanden: de *Nederlanders*. Ons toch haten ze met een doodelijken haat.

Wij zijn in hun oogen *Kafirs*, d. i. ongeloovigen, oftewel *honden*. Ge moet weten, dat zij Mohamedanen zijn, al nemen ze 't met de voorschriften van hun godsdienst niet zoo heel nauw. En bovendien zijn wij in hun oog overweldigers. Nu is 't zeker waar, dat het beter en rechtvaardiger zou geweest zijn, als wij ons in 't jaar 1873 niet zoo hals-over-kop met dat volk in een oorlog hadden gewikkeld. Maar ge begrijpt, nu we eenmaal *a* gezegd hebben, — en ook al *b* en nog veel meer letters — nu moeten we door tot *z* toe, d. w. z. we kunnen den oorlog niet eindigen, voor Atjeh onderworpen is.

Kornelis behoefde nog niet dadelijk in den strijd te gaan. Eerst moest hij in zijn nieuw verblijf wennen en bovendien kwam hij er juist in een tijd van betrekkelijke kalmte.

Te *Kota Radja* zag hij verscheiden Atjehneezen vrij rondloopen. Dat waren menschen, die zich aan onze regeering onderworpen hadden en nu vrij hun bedrijf mochten uitoefenen in de streek, waar wij baas waren. Soms echter speelden ze de rol van spionnen, namen alles eens goed op

en keerden dan in een donkeren nacht naar hun landge-
nooten terug.

In Gen. 3 lezen we, dat de slang listiger was, dan al het gedierte des velds. Zoo zou men óók kunnen zeggen, dat de Atjeher listiger is dan al de menschen op den aardbodem. Vooral heeft hij het ver gebracht in de kunst, om zich anders voor te doen, dan hij werkelijk is. Hij heeft deze kunst met alle Indische volken gemeen, maar ik raad u niet, dat ge u daar óók in oefent. — Jezus leert ons, dat we moeten zijn »oprecht als de duiven.«

Kornelis keek natuurlijk die Atjehueezen eens goed aan. Over 't algemeen zijn ze wat langer dan de Javanen, gespierd en welgevormd. De uitdrukking van hun gelaat beviel hem echter niet. Hij zou niet graag met een drie- of viertal van die snuiters op een donkeren avond uit wandelen gaan.

Te Kota Radja deed weinig hem denken aan een oorlogsveld. Daar waren woningen gebouwd voor officieren en allerlei ambtenaren, lage, luchtige woningen met koele veranda's, zelfs met tuinen — net als op Java. Hij zag er zelfs een station met dampende locomotieven, gillende stoomfluitjes, chefs, wisselwachters en een gekriskras van rails op den breeden weg, net als bij een groot station in 't vaderland.

Een groot gebouw, waarboven in 't midden een hoog koepeldak uitstak, had al van 't begin af zijn opmerkzaamheid getrokken. H^{ij} verbaasd was hij, toen hij vernam, dat het een *missigiti*, of Mohammedaansche tempel was, die door de *Nederlandsche* regeering was gebouwd en aan de Atjehneezen ten geschenke gegeven.

Hij had dan ook reden, om verbaasd te zijn. Een christelijke regeering kan waarlijk wel wat beters doen, dan tempels voor den valschen profeset oprichten. Er heeft dan ook op dien tempelbouw geen zegen gerust.

Eens, toen hij weer langs het station kulerde, zag hij daar al een heel bijzonder soort van *waggon* staan, waarin gij zeker nog nooit zult hebben gereisd. Hij was gemaakt van dikke, ijzeren platen, waar geen kogel doorgaat; glazen waren er niet in, alleen heel van boven enkele smalle, lang-

werpige openingen, waardoor versche lucht naar binnen kwam. Halverhoogte staken aan weerszijden vijf ijzeren buizen, die ik het best bij een stuk van een zinken waterpijp kan vergelijken, schuin naar beneden. Waar die waggon voor diende zou hij spoedig genoeg merken, als hij er zelf een ritje mee maken mocht — niet voor zijn plezier!

Kornelis gedroeg zich als soldaat geregelder dan de meesten van zijn kameraads. Luister eens, wat daarvan de oorzaak was.

Toen hij per stoomboot, nu ruim een jaar geleden, van Nederland naar Batavia voer, was er op die boot ook een zonderling man.

't Was een heer, dat kon men aan zijn kleeren wel zien. Toch schudden de andere »heeren» op de boot vaak het hoofd over hem, ja wezen soms met den vinger naar hun voorhoofd en knikten schouderophalend elkaar toe, als wilden ze zeggen: 't Is daar niet heelemaal pluis met hem!

De man was niet liever, dan onder de soldaten. Niet, dat die soldaten zulke lieve jongens waren, maar hij had ze lief om Jezus' wil. Hij sprak met hen, zong soms met hen, schreef brieven voor hen, gaf hun traktaatjes, las hen uit den Bijbel voor, bracht hun iets, als ze ziek waren, zoodat de meeste soldaten al spoedig veel met hem ophadden.

Kornelis had zich in 't begin weinig met dien man bemoeid. Toen hij echter in de *Rode Zee* ongesteld werd en de man hem zoo liefderijk verzorgde, veranderde dit en zat hij soms uren met hem te praten.

De man had er veel slag van, iemand uit te hooren en zoo kwam het, dat Kornelis hem, voor hij 't zelf wist, 't grootste deel van zijn geschiedenis verhaald had.

Daarop had de man hem zoo ernstig toegesproken, zoo vriendelijk vermaand en aan zijn moeder herinnerd, dat Kornelis de tranen in de oogen sprongen. De man had hem aan 't eind der reis een bijbeltje gegeven, dat Kornelis dankbaar aannam. Niet zoozeer, omdat hij veel van den bijbel hield, dan wel omdat het een herinnering was aan zijn vriendelijken reisgenoot. Toch hadden diens woorden indruk op hem gemaakt.

Hij had dan ook besloten zijn leven te beteren. Hij zou

6 jaar dienen, goed oppassen, wat geld overhouden en het daarna in Holland nogeens probeeren. Wellicht zou hij dan behoorlijk werk kunnen vinden.

Een ding spijt me, dat ik er niet bijvoegen kan, dat Kornelis berouw had over zijn zonden en ze voor God beleed. Zóó ver was 't nog nooit, ook nu niet, met hem gekomen. Hij was nog nimmer voor God in de schuld gevallen.

Toen Kornelis enkele weken te Kota-Radja in garnizoen gelegen had, brak de tijd aan, dat hij mee tegen den vijand moest optrekken.

In den oorlog met de Atjehneezen werd nog nimmer een groote of kleine veldslag geleverd. 't Zijn slechts gevechten en schermutselingen, waardoor ze ons afmatten. Hun land leent zich daar juist toe.

Dat land is niet vlak, maar zoo bergachtig mogelijk. Als ge op de kaart het eiland Sumatra oplettend beziet, zult ge merken, dat door dat eiland, in de lengte een gebergte loopt, dat zich in 't Noorden, waar Atjeh ligt, splitst en versplintert in een echten wirwar van lengte- en dwarsketenen, die op de grilligste wijze door elkaar loopen.

De Atjehneezen zijn dus uitstekend in de gelegenheid, zich te verbergen en ons onverhoeds te bespringen, waartoe de weelderige plantengroei het zijne toebrenkt. Met één flinken slag aan den oorlog een eind maken gaat dus niet. 't Is en blijft een werkje van geduld.

Zooals we reeds zeiden is Kota-Radja onze hoofdplaats. Deze ligt aan den middelsten van de drie monden, waarmee de *Atjeh-rivier* zich in zee stort. Een weinig bovenwaarts stroomt [deze rivier door een vlakke, die *Groot-Atjeh* heet. Een gedeelte nu van die vlakke was door onze troepen bezet. Rondom dat bezette gedeelte loopt een spoor- of stoomtramweg, die dus te Kota-Radja begint, in een kring loopt en op dezelfde plaats weer terugkomt.

Aan dien tramweg hebben we vaste posten. Omdat de Atjehneezen meesters zijn in de kunst, om die posten bij nacht te [besluipen; ja ze zich vaak bij dag, gedekt door het dichte [struikgewas aan zoo'n onderneming wagen, is buiten den tramweg een breede strook, op de meeste plaatsen van 1000 M., opengekap en wordt ook opengehouden.

Kornelis' eerste krijgsbedrijf had plaats in den zonderlingen waggon, waarvan ik zoo straks reeds sprak. 't Was al nacht, toen dat voertuig, met van binnen een afdeeling soldaten het station te Kota-Radja verliet.

Langzaam werd nu langs de trambaan gespoord en de soldaten hadden telkens op kommando de loopen van hun geweren in de vijf, u bekende, buizen te leggen en daarna te vuren.

Veel moed was hiertoe niet noodig, maar 't was een uitstekend middel, om te zorgen, dat het opengekapte terrein 's nachts van Atjehneezen vrij bleef.

Verscheiden malen moest Kornelis op zoo'n nachtelijken tocht uit.

Ook dit zal veranderen en hij wordt met anderen aangevoerd, om de bezetting van een zoogenaamde buitenpost af te lossen.

Dat waren posten, een heel eind buiten de trambaan gelegen. Toen Kornelis op de bestemde post aankwam, merkte hij al spoedig, dat men daar niet was, om zich te vermaken.

De heele post bestond uit een aarden walletje, daarachter wat paalwerk en binnen die omheining enkele houten gebouwen, inderhaast opgeslagen, licht en dicht. Buiten den wal was, een paar decimeter boven den grond, in alle richtingen ijzerdraad gespannen, waardoor het, als ge begrijpt, den vijand hoogst moeilijk werd, ons te naderen. Op posten, waar men duurzaam verblijft, worden tusschen dat ijzerdraad aloë-planten gepoot, wier puntige, stekelige stengels het naderen nog gevaarlijker maken. Binnen die ruimte hielden een veertigtal manschappen verblijf.

Reeds den eersten nacht kreeg Kornelis volop zijn deel van de aangenaamheden van dit verblijf. De helft van de bezetting moest steeds in de kleeren en in 't geweer zijn. De eerste helft van den nacht mocht Kornelis slapen. Maar hoe?

't Was juist in den regentijd en van regenbuien, als er op Atjeh neerplassen, kunt ge u eenvoudig geen voorstelling maken. Onze zwaarste stortbuien zijn er nog maar druppelregentjes bij.

Nu, zoo'n regen viel er ook dien eersten nacht. Overal

drong die regen door; de grond werd doorweekt, modderig, en wie slapen wilde, telkens natter. Dat is een ander leven-tje dan op een geschud, frisch bed!

Nog maar een paar uur had Kornelis geslapen of hij schrikt met een schok wakker en tegelijk worden alle slapers op hun post geroepen.

De vijand heeft van de tastbare duisternis gebruik gemaakt, om de post tot op geen 50 pas afstands te naderen en is van daaruit begonnen een moorddadig vuur op de bezetting te onderhouden.

Terwijl Kornelis zich haastig kleedt en wapent knettert het daarbuiten weer en de kogels vliegen in den wal, doen de splinters van het heiningwerk vliegen en fluiten zelfs door de schuur, of barak, waar de slapers zijn opgestaan.

Wat zegt ge van zoo'n ontwaken?

Maar er is geen tijd van nadenken, zelfs niet om bang te worden, want allen moeten naar buiten — niemand weet, hoe dicht de vijand al genaderd is.

Daar staan ze nu, Kornelis en zijn makkers, achter de aarden wal, binnen een paar minuten doorweekt van het neerplassend water, turend in de donkerheid, het geweer geladen, wachtend wat er komen zal.

Weer datzelfde knetterende geluid, onmiddellijk gevolgd door een rauwen smartkreet: een der manschappen is in den schouder getroffen.

Maar nu wordt ook het kanon afgevuurd in de richting van den vijand en vuren de manschappen hun geweren af. Daarop wordt het stil.

Nog een half uur gewacht; de vijand laat niets meer van zich hooren. Nu mogen de slapers nog een half uur naar binnen gaan, eer ze voorgoed opgeroepen worden, om de wakers uit de eerste nachtwak te vervangen.

Best mogelijk dat de vijand eer 't morgen wordt van een andere zijde nog een besluijing beproeven zal en dat het niet bij één gewonde blijft.

Geen prettig leven op zoo'n post, niet waar? Langer dan een week behoeven de soldaten er dan ook niet te blijven; dan worden ze afgelost.

Niet zelden hebben ze dan echter nog een heele toer,

voor ze de trambaan weer bereiken. De vijand tracht hun dan zooveel mogelijk afbreuk te doen.

Zoo geschiedde 't ook, toen Kornelis na acht dagen terugkeerde. In 't gebergte, achter boomen en struiken hadden de Ajehneezen zich verborgen en vuurden op den aftrekkenden troep. Spoedig had men al enkele zwaargewonden, die natuurlijk megedragen moesten worden, want wee! den Hollander, die levend in de handen van deze wilden valt.

Telkens moest er halt gehouden worden en moest door een wèlgericht geweervuur het terrein wat schoongeveegd worden. Maar 't hielp niet veel, want als een troep ratten waren de vijanden zóó verdwenen en zoo terug.

Niets is vermoeiender, dan op zulk eene wijze een tocht van een paar uur door een vijandelijke streek maken. De stoutmoedigheid van den Atjeher bij die gelegenheid is ongelooflijk. Zulk vechten wordt eigenaardig thuisbrengen genoemd. Wij, hier in Nederland, doen dat vreedzamer.

VI.

DOOR GOD GEVONDEN.

Anderhalf jaar reeds had Kornelis in Atjeh doorgebracht. Meermalen reeds was hij in 't vuur geweest. Toen hij voor de eerste maal de kogels hoorde fluiten, be kroop een zekere beklemdheid zijn hart — maar dat is nu voorbij. Hij heeft reeds bliken van moed gegeven en is tot sergeant bevorderd. Zijn gedrag blijft goed, maar zijn hart — dat is nog onveranderd.

Ge herinnert u nog wel, hoe ik straks zeide, dat er buiten de trambaan een breede strook lands was opengehakt. Op enkele plaatsen was echter het struikgewas zóó ondoordringbaar, dat men de open strook lang niet 1000 M. breed kon maken.

Daarvan hadden omstreeks dezen tijd de vijanden gebruik gemaakt en op slechts enkele honderden Meter afstands een versterking van de geduchtste soort opgeworpen. En toen had men dag op dag hetzelfde tooneel. Pas zagen de vijanden uit hun *benting* een tram of een marcheerenden troep soldaten aankomen, of ze begonnen een onafgebroken geweervuur.

't Is maar gelukkig, dat deze lieden niet veel verstand van mikken hebben en maar op goed geluk schieten. Toch ging er geen dag voorbij, of er werden gewonden te Kota-Radja in 't hospitaal gebracht, soms zelfs vielen er dooden. Onze soldaten schoten wel met hun geweren terug, maar daar lachte de vijand achter zijn dikke aarden wallen wat mee.

Aan dien toestand moest een einde worden gemaakt; dat is duidelijk. En dat kon alleen geschieden door het nemen van de benting.

Van een nabijzijnden post vertrokken in een donkeren nacht een honderd man, om als 't mogelijk was, den vijand te verrassen. Nu wist men wel zoowat, maar niet precies, waar de vijandelijke benting zich bevond, want door de boomen en struiken kon men haar van de spoorbaan niet zien. Dat niet-juist-weten had echter de treurigste gevolgen. In den donkeren nacht raakten onze mannen aan 't dolen, liepen heen en weer en kwamen in plaats van *voor* de benting er *achter* aan. Ook begon het toen al te dagen, zoodat er van verrassen geen sprake meer kon zijn.

Ondertusschen verkeerde men op onzen post, vanwaar de troepen waren afgetrokken in de grootste spanning. Uur na uur verliep en men vernam niets. Eindelijk kon de bevelhebber het niet langer uithouden en hij zond een tweede afdeeling uit, om de eerste op te zoeken en zoo noodig te helpen. Daar het intusschen al wat lichter was geworden, naderde deze den vijand van *voen*. Bij deze afdeeling bevond zich ook Kornelis.

Nog zijn ze een paar honderd meters van den vijand verwijderd, als plotseling de kogels hun over 't hoofd vliegen, zonder iemand te raken gelukkig. Kogels van den vijand, denkt ge, die de onzen zag aankomen?

Mis 't waren deugdelyke, hollandsche kogels. En wel van de eerst afgezonden troepen, die nu *achter* den vijand stonden en heel niet wisten, dat er *voor* den vijand óók een afdeeling van onze soldaten stond.

De kapitein, waaronder Kornelis diende, begreep hoe noodlottig dit worden kon. Hij zond onmiddellijk Van Haalberg met enkele manschappen onder zich uit, om de benting om te trekken en onze mannen aan den achterkant op de hoogte te brengen. Sluipend achter boomen, kruipend door het struikgewas, wordt deze gevaarlijke zending volbracht, gelukkig zonder door den vijand te zijn opgemerkt.

De bevelhebber van den eersten troep, die 's nachts reeds was uitgetrokken, houdt Kornelis en zijne manschappen bij zich. Waar 't niet gelukt is, den vijand te verrassen, daar

wil hij het bijna onmogelijke beproeven en, zonder geschut, trachten de benting stormenderhand in te nemen.

Van de versterking zag men niets anders dan een vijf meter hooge aarden wal, zóó steil, dat men er onmogelijk tegenop klauteren kon. Men zou daartoe stormladders hebben moeten medenemen, maar die waren er nu eenmaal niet. Hier of daar echter zal wel een deur, poort of zoo moeten zijn.

-Dat was dan ook zoo en die poort zullen de onzen trachten te bereiken.

't Was evenwel eer gezegd, dan gedaan, want de grond vóór die poort was beplant met *bamboedoeri*, een stekelig struikgewas, waar men schier niet doorheen dringen kan en verder met ijzerdraad versperd.

Met de grootste moeite echter banen de onzen zich een weg, terwijl de vijand van achter zijn wallen een allerhevigst vuur op hen onderhoudt.

Hier en ginds vallen dooden en gewonden, doch — voorwaarts! is de kreet.

Als ze er maar eenmaal in zijn, dan zullen ze door een gevecht, man tegen man, den vijand verdrijven en de drie-kleur op de benting planten!

Kornelis is steeds in de voorste rijen. Eindelijk is men het verraderlijk struikgewas voorbij. Thans komen ze voor een kuil met water, waarover een paar boomstammen liggen. Een voor een komen ze daarover en nu rammeien ze de poort.

Na verscheiden vergeefsche pogingen bezwijkt ze en een donderend vreugdgejuich gaat op. Men meent nu binnen de sterkte te zijn!

Welk een teleurstelling! De poort is open, ja, maar ze geeft slechts toegang tot een doorloop, zonder dak, en aan weerszijden door stevige muren begrensd. Aan 't einde van dien doorloop — weer een poort, waar geen verwrikken aan is. En onderwijl zitten de Atjehneezen achter hun wallen, in hooge boomen, ja overal en blijven maar aldoor vuren, vuren, zonder ooit te verpoozen. . . .

't Was precies een groote val, waarin de onzen zich hadden begeven.

En toch houden ze stand en beproeven verder voort te dringen.

Wat dunkt u — wordt er overdreven, als men onze Indische soldaten onder de dapperste troepen der wereld rekent? Waarlijk, de Nederlanders en vooral de christenen onder ons volk, mochten zich het lot van die krijgers wel wat meer aantrekken. Wie wil, kan wel wat doen en geven, waardoor hun leven iets aangener en het heil van hun ziel bevorderd wordt.

't Is echter in de muizenval niet langer uit te houden.

Men wint geen voet en telkens vallen nieuwe slachtoffers. Wil er nog wat van den troep overschieten, dan moet hij terug, dadelijk terug — want de vijand zal er heet op zijn, om de teruggeslagenen thuis te brengen.

Menig dapper soldaat springen de tranen van woede en spijt in de oogen — maar er is niets aan te doen. Terug! De gewonden en gesneuvelden worden megedragen, opdat ze niet in handen der Atjehneezen vallen, die hen martelen en hun lijken verminken zouden.

Kornelis draagt met een zijner makkers een gewond sergeant. Telkens als men eenige passen is voortgegaan, moet er halt gehouden worden, om den opdringenden vijand door een bezending kogels wat ontzag in te boezemen. Ge kunt u het ijselijke van dien toestand indenken!

Reeds heeft men bijna de trambaan bereikt — daar geeft Kornelis een smartelijken schreeuw, laat zijn last vallen en zinkt neer.

Een schot van den vijand trof hem in den rug en drong in zijn borst. Hevig spat het bloed uit de wonde; hij voelt zijn krachten wijken; 't is of er een floers voor zijn oogen trekt. Dadelijk springen een paar kameraads toe.

Met zwakke stem zegt de gewonde nog: »Laat me maar liggen, jongens, 't is tóch met me gedaan!»

Liggen laten — dat komt in 't hoofd van geen dier dapperen op.

Kanonnen of geweren, die laat men nog achter als 't niet anders kan. Maar een makker, — die moet worden meegevoerd, zoolang men zelf loopen kan.

Kornelis merkt er echter niets meer van, wat er met

hem gebeurt. Hij weet niet, dat hij met de uiterste inspanning naar de spoorlijn wordt gevoerd, en daar in een waggon gelegd, die men in allerijl van Kota-Radja heeft laten komen om de gewonden te vervoeren.

Als hij zijn bewustzijn herkrijgt, ligt hij te Kota-Radja in 't hospitaal. Een verband is hem om de wonde gelegd en een hevige, soms onduldbare pijn, doet het hem bij oogeblikken uitschreeuwen.

De kogel zit nog in de wond en de geneesheeren durven er niet toe overgaan, dien te verwijderen, daar Kornelis door het vele bloedverlies te uitgeput is. Zijn toestand is zorgwekkend — wellicht zal de dood het einde zijn!

Het einde? Ge weet beter, nietwaar?

Ook Kornelis van Haalberg wist beter. Daar waren vier woorden die hem nacht en dag, als hij maar wakker was, in de ooren klonken. Hij hoorde ze fluisteren van onder zijn krib, boven van de zoldering af — ook al hoorde men niets in de ziekenzaal, dan 't gekerm der gekwetsten, dan hoorde hij toch die woorden, die zoo vreeselijk voor hem waren: *„En daarna het oordeel!“*

Het einde! Neen, het *begin*; het *begin* van eeuwige zaligheid — of van eeuwige rampzaligheid. Wat zal het voor Kornelis zijn?

Terwijl hij daar zoo machteloos neerligt, komt hem steeds klaarder een ander ziekbed voor den geest, dat zijner moeder!

Hoe kalm, hoe vreedzaam, hoe gelukkig had zij daar gelegen! Geen vrees in het hart, maar zalige hoop. 't Was geweest, of ze slapen ging, met een blijden glimlach op de lippen. En hij? hij huivert bij de gedachte aan den dood?

En in die lange dagen en nog langer nachten komt zijn gansche leven hem weer voor den geest.

Hij ziet zich weer staan aan den schoot zijner moeder en, ja de wensch lijkt zonderling, maar hij zou daar wéér willen staan! Maar dan zou hij al wat tussehen dien schoonen tijd en zijn tegenwoordig ziekbed ligt, uit zijn geheugen moeten kunnen wisschen.

Dat kan hij niet. Al zijn zonden van drinken en vloeken

en spelen en zooveel meer, komen hem voor den geest en hij wordt bang voor zichzelf. Dat was Gods werk! Eerst moest hij goed gevoelen, hoe doodelijk krank zijn ziel was, zou hij zijn toevlucht nemen tot den eenigen Medicijnmeester.

Dat waren bange dagen voor hem!

Toch . . . als hij had moeten kiezen, dan zou hij nog liever hier op zijn krib liggen, dan weer in Amsterdam met zijn verkeerde makkers de zonde te dienen. Dát zou hij niet meer durven, niet meer kunnen!

Er worden in de Oost door onze Indische soldaten wel vele goddeloosheden bedreven, maar toch vindt men ook onder hen nog wel lieden, die God liefhebben.

Och, de Heere God heeft zijn kinderen op zoo vele plaatsen, waar wij het heel niet zouden vermoeden.

Zoo was er te Kota Radja ook een godvreezend officier, die den tijd, dien hij over had, vaak gebruikte, om de gewonden in het hospitaal te bezoeken.

't Was een man, als Jan de timmerman. Hij ging in allen eenvoud zijn weg, deed nauwkeurig zijn plicht, maar zocht overal, waar hij maar kon, iets voor den Heere Jezus te doen.

Deze officier zet zich op zekeren middag bij Kornelis' krib neer.

: Wel, Van Haalberg, hoe gaat het met je?«

Nu, 't ging redelijk. Wel zat de kogel er nog, maar de pijn was minder.

»Zoo! Nu, daar ben ik blij om. Toch is alle gevaar niet geweken, jongen. De kogel moet er nog uit en dat kan goed gaan, maar 't kan ook mis gaan.«

Dát wist Kornelis. En als 't eens mis afliep?

: Zeg me eens eerlijk, Van Haalberg — als de operatie eens niet gelukte en je moest eens sterven, zou je daar bang voor zijn?«

De man kijkt hem zoo vriendelijk aan; hij spreekt zoo zachtmoedig . . . Kornelis wil zich eerst nog goed houden, maar 't lukt hem niet en hij barst in snikken uit en zegt: »O, mijn zonden, mijn zonden!«

Onze officier was er werkelijk blij mee, dat hij deze woorden vernam. Zoo vaak had hij gewonden die vraag

gedaan en dan geen antwoord gekregen, of — wat nog treuriger is — een erg onverschillig antwoord.

Toch wil hij wel eens weten, of Kornelis het waarlijk meent.

»Kom, kom, Van Haalberg! Zoo erg zal 't toch niet met je zijn! Je hebt altijd goed opgepast onder dienst; er zijn er wel, die 't er veel slechter afbrengen.«

»Neen, neen,« is 't antwoord, »ik ben de slechtste, want *ik wist het beter.*«

En nu wil Kornelis met enkele woorden zijn zondig leven gaan verhalen. Maar hij mocht niet veel spreken en daarom zegt de officier:

»Houd je maar stil; ik ken je geschiedenis al lang.«

Verwonderd kijkt de kranke hem aan, waarop de man vervolgt:

»Ik zal je eens voorlezen en zeg dan maar, of 't zoo niet is.«

En nu neemt de officier zijn bijbeltje, slaat Lukas XV op en leest de geschiedenis van den verloren Zoon.

Kornelis kent die geschiedenis wel, maar zóó heeft hij ze nog nooit hooren lezen. En zoo heeft hij ze ook nog nooit begrepen.

Ja, die verloren zoon, dat is *hij*. Den God van zijn moeder heeft hij verlaten, tegen beter weten in en hij is de wereld ingegaan.

Maar die verloren zoon keerde terug? Zou ook *hij* nog terug kunnen keeren?

Zou de Vader in de hemelen zoo'n zondaar nog willen ontvangen?

»O, mijn zonden, mijn zonden,« mompelt hij weer. En in een aanval van moedeloosheid laat hij er op volgen: »Neen — ze zijn *te* groot.«

»Zeg dat niet, mijn jongen, voor Jezus zijn ze *nooit* te groot. Wacht, laat ik je daar ook nog iets van voorlezen.«

En nu slaat de officier in zijn bijbeltje eenige bladzijden terug, en begint te lezen in Lukas VII, bij vers 36:

»En een van de farizeën bad hem, dat Hij met hem at; en ingegaan zijnde in het huis van den farizeër, zat hij aan.

En ziet, een vrouw in de stad, welke een zondares was,

verstaande, dat hij in het huis van den farizeër aanzat, bracht een albasten flesch met zalf. . . .

Ge moet het zelf maar eens nalezen tot aan de woorden, die de officier langzaam en met zooveel nadruk uitsprak: »En Hij zeide tot haar: uwe zonden zijn u vergeven!«

Kornelis had den officier de woorden van de lippen gekeken. Hij kende die geschiedenis wel, maar 't was hem nu of zij woord na woord voor *hem* in den bijbel geschreven was. Wat daar van die groote zondares gezegd werd, dat kon ook van hem gezegd worden. En die zondares had Jezus zijn vrede toegezegd!

Als de officier ophoudt en den gewonde aanziet, ligt deze met halfgesloten oogen, en over zijn lippen, komt niets, dan het woord: Moeder!

Onze krijsman acht het beter, den kranke nu aan zichzelf over te laten. Hij twijfelt er niet aan, of Gods Geest heeft hem onrustig gemaakt en 't kan niet anders, of in dat geval zal de Heilige Geest het wel met Kornelis tot een goed einde brengen. Dat was ook zoo.

In den daarop volgenden nacht gebeurde er iets met Kornelis, dat nog nooit geschied was, zoolang hij leefde: *Hij bad!*

Ja, vroeger had hij wel woorden uitgesproken in den vorm van een gebed, maar dat mag toch eigenlijk geen bidden heeten.

Bidden is vragen; vragen aan den Heere God. Maar als we nu nergens *behoefte* aan gevoelen, dan kunnen we niet vragen en dus ook niet bidden, is 't wel? .

Kornelis had nog nooit behoefte gevoeld, om iets aan God te vragen. Nu echter wèl. En waaraan, denkt ge? Aan beterschap, aan gezondheid of zoo iets? Neen, daaraan dacht hij niet in dezen nacht.

Gods Geest had hem iets laten zien, dat hij al vijf en twintig jaar bezeten had, zonder 't nog ooit goed bekeken te hebben. Hij zag nu voor 't eerst *zijn eigen hart*.

Hij zag, hoe *boos* en *slecht* dat hart was.

Hij zag, hoe dat hart door geen mensch, ook niet door hemzelf, veranderd kon worden.

Daarom bad hij om een *nieuw* hart.

De bede van den tollenaar kwam op zijn lippen: »O, God, wees mij, *sondaar*, genadig.«

En God is een *Hoorder* van 't gebed. Zijn Naam is Ontfermer.

Toen de officier den volgenden dag terugkwam, las hij vreugde in Kornelis' oogen.

En op de vraag, die hij ook thans weer doet: »Wel, Van Haalberg, hoe gaat het?«, denkt Kornelis er niet aan, om over den toestand van zijn lichaam te spreken, maar zegt:

»Ik kan het haast niet gelooven, maar 't is toch zoo: Hij wil ook *mijn* zonden vergeven; Hij zegt het in Zijn Woord!«

»Juist, mijn jongen,« is 't antwoord, »houd dat steeds in de gedachten: 't Staat in Gods eigen Woord! Want de duivel zal wel komen en je wijsmaken, dat je zonden *te* groot zijn, maar zeg dan gerust tegen dien satan, dat hij 't liegt, want dat God in Zijn Woord het *anders* zegt.

De officier kon zich wel eens kras uitdrukken, maar wat hij zei was waarheid.

Eenige dagen later werd Kornelis geopereerd. Met veel moeite werd de kogel uit de wond gehaald, wat hem schrikkelijke pijnen deed lijden.

Vroeger, als hem iets tegenliep, of hij had smart, dan was hij korzelig en gaf vaak door vloeken aan zijn kwaad humeur uiting. Thans is 't heel anders.

Onder alle pijnen door, was hij gelukkig. Ja, want hij dacht aan die ontzettende smarten in de hel, waarvan hij nu door den Heere Jezus was verlost. Was dat geen geluk? En zou hij nu een weinigje smart hier op aarde niet met vreugde dragen?

Enkele weken blijft hij nog in 't hospitaal te Kota Radja en dan wordt door de dokters verklaard, dat hij nooit meer volkomen genezen kan, dat hij tenminste voor het soldatenleven ongeschikt was geworden.

Kornelis was daar niet rouwig om. Hij wist, hoe moeilijk 't hem zou vallen, om onder zijn vroegere makkers voor zijn nieuwen Koning, dien hij dagelijks vuriger beminde, uit te komen — hij wist ook, hoe *zwak* hij nog was.

Hij zou dus naar Holland weerkeeren; hij zou zijn zuster

en Jan, den timmerman nogeens weerzien en hun vertellen kunnen, wat groote dingen God aan hem gedaan had. En dan verder? Ja, daar dacht hij weleens over, maar hij maakte zich thans niet meer *bezorgd* voor zijn toekomst. Hij leerde elken dag beter, al zijn nooden en bekommernissen aan Jezus te klagen.

Toen hij weer op de been was, ging hij met een schip naar Batavia en na daar enkele dagen vertoeft te hebben, met een ander schip terug naar Amsterdam.

't Was op een lieflijken voorjaarsavond, dat hij daar aankwam.

Die kaden, die straten, pleinen, huizen — wat waren 't alle oude bekenden!

Zie, nu loopt hij door de straat, waar eenmaal Jan hem voor 't eerst aansprak. Thans staat er een deftig heerenhuis op de plaats, waar hij eenmaal als straatjongen van den bruinen boterham knabbelde en waar hem gevraagd werd, waarom hij niet bad. Ja, God had aan hem gedacht, toen *hij* allerminst aan God dacht! Welk een wonder van genade!

Eindelijk heeft hij de woning van den timmerman bereikt. 't Begon al te schemeren; 't was stil in de straat, waar 's avonds nooit veel drukte heerschte.

De ramen staan open; Kornelis vertraagt zijn gang — hoor, een volle, zangerige vrouwenstem zingt en een diepe basstem begeleidt soms het gezang met zachte bromnoten. Daar klinkt het in de stille straat:

»Hij heeft gedacht aan Zijn genade; Zijn trouw aan Isrel nooit gekrenkt,« en wat er verder volgt — ge kent zeker 't vers ook wel.

En nauw is het geëindigd, of men kan in dat huis een roerend tooneel aanschouwen. Kornelis is binnengekomen en is zijn zuster om den hals gevallen, terwijl hij snikkend uitroept: »God heeft óók aan mij gedacht en mij als een brandhout uit het vuur gerukt.«

»Zijn Naam zij geloofd,« zegt Jan, die uit het achtervertrek te voorschijn kwam.

Dien avond zat in de nederige woning van den timmerman een gelukkig gezelschap aan den avonddîsch. Daar zat Jan

zelf; daar zat Marie en tusschen hen in de teruggekeerde broeder — teruggekeerd in *dubbelen* zin. En naast Marie Jan's oudste zoon, die sinds eenige maanden met Marie is gehuwd.

De oogen der jonge vrouw zijn vochtig — zoo gelukkig is ze.

»Dat moest moeder eens beleefd hebben,« zegt ze zacht tot Kornelis.

En eer ze dien avond ter ruste gingen vroeg Kornelis om voor een keer te mogen lezen en las met bewogen stem Lukas VII.

Daar was blijdschap voor de engelen Gods over één zonder, die zich tot God had bekeerd!

INHOUD.

I. Een Geldersch daglooner	blz. 3
II. Een Amsterdamsche straatjongen	„ 13
III. Fabrieksjongen	„ 23
IV. Van de eene zonde tot de andere	„ 33
V. Als soldaat naar de Oost	„ 44
VI. Door God gevonden	„ 53
